راپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی ١٤

"کۆنگرەی گەشەکردن و بە جەماوەریترکردنی خەبات"

سەرەتا

هاورێیانی بەڕێز!

خۆشكو برایانی خۆشەویست!

لە لایەن کومیتەی ناوەندیی حیزبە تێکۆشەرەکەمانەوە پڕ بەدڵ بەخێرهاتنتان دەکەم بۆ سالۆنی کۆنگرەی چواردەی حیزب، کۆنگرەی گەشەکردن و بە جەماوەریترکردنی خەبات.

لە کۆنگرەی سێزدەوە تا ئێستا زیاتر لە چوار ساڵ تێدەپەڕێ. لەو چوار ساڵەدا زۆر ئاڵوگۆڕی بەرچاو لە رادەی نێونەتەوەیی و نێوخۆییدا روویان داوە کە، باسکردن و لێکدانەوەی هەموو ئەو ئاڵوگۆڕانە دەرفەت و دەرەتانی زۆری دەوێ، بۆیە ئێمە تێکۆشاوین ئەو ئاڵوگۆڕانەی کە بە شێوەیەك پێوەندییان بە چارەنووسی گەلانی ستەملێکراوی ناوچە، دێموکراسی، مافی نەتەوایەتی و بەتایبەت مافی نەتەوەی کوردەوە هەبێ، لێکیان بدەینەوە و، بە پێی ئەو لێکدانەوەیە، سیاسەت و ئەرکەکانی خۆمان بۆ ماوەی دوای کۆنگرەی چواردە، کۆنگرەی گەشەکردن و بە جەماوەریترکردنی خەبات، دیاری بکەین.

بێگومان لێکدانەوەی زانستییانەی ئەم رووداوانە و قامکدانان لەسەر خاڵە هەستیارەکان، یارمەتیدەرێکی باشمان دەبن لە دۆزینەوەی هۆو ئاکامی ئاڵوگۆڕ و رووداوەکان و بەرچاوڕوونییەکی باش دەبن بۆ نیشاندانی راستەڕێی ساڵانی داهاتووی تێکۆشان و خەباتی حیزبەکەمان.

بۆیە پێویستە ئێوە هاورێیانی خۆشەویست، بە بەشداریکردنی چالاکانە و بەرپرسانە لە باسەکانی راپۆرتی کومیتەی ناوەندیدا، کەموکووڕی و هەڵەکانی راپۆرتەکە راست بکەنەوە بۆ ئەوەی بە دەنگ و بۆچوونی هەموان، داهاتووی تێکۆشانی حیزبەکەمان دەستنیشان بکەین.

ئەو باسانەی کە لەم راپۆرتەدا پێشکەش دەکرێن، چەند تەوەری سەرەکیی وەك: ١ـ رەوشی نێونەتەوەیی ٢ـ رەوشی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست ٣ـ رەوشی کورد ٤ـ رەوشی ئێران لە خۆ دەگرن و ئەو پرسە گرنگانەی کە پێوەندییان بە چارەنووسی گەلی کورد و گەلانی دیکەی ئێرانەوە هەیە، دەیانهێنینە ئاراوە و لێکدانەوەمان لەسەریان دەبێ.

١ـ ئاڵوگۆڕە نێونەتەوەیی‌یەکان

دوای داڕووخانی بلووکی سوسیالیستی، جیهان لەگەڵ سیستمێکی نوێ بەرەوڕوو بۆتەوە کە چەند ناوەندێکی گرنگی هەیەو بریتین لە: دەوڵەت ـ نەتەوەکان، ناوەندە نێونەتەوەیی‌یەکان، ڕێکخراوە ناحکوومی‌یەکان (NGO)و، کۆمپانیا زەبەلاحو فرەنەتەوەیی‌یەکان، کە هەرکام لەو ناوەندگەلە بە نۆرەی خۆیان لەسەر بەڕێوەبەریی جیهان کاریگەرییان هەیە. ئەمریکا لەم سیستمە جیهانی‌یەدا گەورەترین زلهێزە، بەڵام بوونی ئەم زلهێزە تاقانەیە لە لایەن بەشێك لە دەسەڵاتەکانی دنیاوە بەربەرەکانێی لەگەڵ دەکرێ.

لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوودا ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان هەوڵی داوە کە ئەویش وەکوو هێزێکی بڕیاردەر دەوری خۆی بگێڕێ، بەڵام بە دوو هۆ لەو هەوڵانەدا سەرکەوتوو نەبووە:

یەکەم: توانای ئەو ڕێکخراوە بۆ بەرگریکردن لە کردەوە یەك لایەنەکانی وڵاتانی بڕیاردەر زۆر لاوازە.

دووهەم: تا ئێستاش ئەو ڕێکخراوە لە چوارچێوەی ئوسوولە نادادپەروەرانەکانی ئاکامی شەڕی دووهەمی جیهانی‌دا ماوەتەوەو نەیتوانیوە لەو بارەوە ئاڵوگۆڕی پێویست بە سەر خۆی‌دا بێنێ. یەکێك لەو ئوسووله ناعادلانەیە بریتی‌یە لەوەی کە بە پێچەوانەی ناوەکەی، ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان نیە، بەڵکوو ڕێکخراوی دەوڵەتەکانە کە زۆربەیان لە ئاکامی دابەشکاری‌یە کۆلۆنیاڵی‌یەکانی ئاکامی دوو شەڕی یەکەمو دووهەمی جیهانی‌دا دامەزراون. بەشێك لە ئاکامی ئەم دابەشکردنە نادادپەروەرانەیە، بێ‌مافیی دەیان نەتەوەی بندەستو مافخوراو لە سەرانسەری جیهاندایە.

یەکێکی دیکە لە پێناسەکانی دنیای ئەمڕۆ، ئەو ئاڵوگۆڕە بنەڕەتی‌یانە دەگرێتەوە کە لە پێوەندیی نێوان وڵاتانی دنیا بەتایبەت وڵاتە بڕیاردەرەکاندا هاتۆتە پێشێ. کەشی زاڵ بە سەر ئەو پێوەندی‌یانە لە سەردەمی شەڕی ساردا بریتی بوو لە ململانێی توندو تەنانەت تێکهەڵچوونە ناڕاستەوخۆکان لە نێوان ئەواندا‌و هەروەها دابەشکردنی جیهان بەسەر دوو ناوچەی ژێر کاریگەریی ڕۆژهەڵاتو ڕۆژئاوادا، بەڵام ئەمڕۆکە کەشی زاڵ بەسەر پێوەندیی نێوان ئەو دەوڵەتانەدا کەشی دیالۆگو هاوکاری بۆ دۆزینەوەی ڕێگاچارەی ئاشتیخوازانە لە بۆچوونە جیاوازەکاندایە، بە چەشنێك کە بەرژەوەندیی هەموویان لە بەرچاو بگیرێ. ئەم هاوکاری‌و دۆستایەتی‌یە لە چەند ساڵی ڕابردووداو، بەتایبەت دوای سەرهەڵدانو پەرەگرتنی تیرۆریزم، چەکی ناوکی‌و... کە بەرژەوەندیی هەموو ئەم زلهێزانە دەخاتە مەترسی‌یەوە، پەرەی گرتووەو ڕۆژبەڕۆژ زیاتر بەرەوپێش دەچێ. بەڵام هاوکات دەبینین کە دەوڵەتەکانی ڕکەبەری ئامریکاو ڕۆژئاوا، بەتایبەت چینو ڕووسیە، خوێندنەوەو بۆچوونی جیاوازیان بەرامبەر بەو پرسانە، وەك مەترسیی تیرۆریزم، بڵاوبوونەوەی چەکی ناوکی، دێموکراسی‌و مافی مرۆڤ هەیەو بەرژەوەندیی تایبەتیی خۆیان لە گۆشەو کەناری جیهاندا ڕەچاو دەکەن. بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا دەبینین کە ئامریکاو هاوپەیمانەکانی دەیانەوێ لانیکەم هەڵسوکەوتی ڕێژیمە سەرەڕۆکان ئاڵوگۆڕیان بە سەردا بێ‌و لە هێندێ نموونەدا، ڕێژیمەکانیان گۆڕی، بەڵام ئەو دەوڵەتانە تا ئەو جێگایەی بەرژەوەندی‌یەکانیان ڕێگا بدا، پشتیوانی لەو ڕێژیمانە دەکەنو ئامادەی گوشارهێنان بۆیان نین. لەو ململانێیە جیهانی‌یەدا، بەشێك لە سیاسەتەکانی ڕۆژئاوا بۆ دژایەتی لەگەڵ تیرۆریزمو پەرەدان بە دێموکراسی‌و ڕەچاوکردنی مافی مرۆڤ لە جیهانو بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لەگەڵ سیاسەتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران یەك دەگرنەوە. بەتایبەت کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران زیاتر لە ٦ دەیەیە کە بۆ دابینبوونی دێموکراسی خەبات دەکاو قوربانیی تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی‌یە، بۆیە لەو بوارانەدا خۆی لە بەرەی دژ بە تیرۆرو پەرەدان بە دێموکراسی‌دا دەبینێتەوە.

پێناسەیەکی دیکەی ئەم سەردەمە، پەرەگرتنی دەوری ڕێکخراوە ناحکوومی (NGO)کانە لە راستای پشتگیری لە مافی مرۆڤ لە واتا بەرین‌و بەربڵاوەکەی خۆیدا. کارو هەڵسووڕانی ئەم ڕێکخراوانە لە پێکهێنانی وێنەیەکی نوێ لە پێکەوەژیانی جیهانیدا، دەورێکی بەرچاوی بووە. ئەوان لە بەربەرەکانێ لەگەڵ هێزە سەرکوتکەرەکان، توندوتیژی‌و ئیدئۆلۆژیـیە چەقبەستووەکاندا، هەنگاوی گرنگیان ناوە. دەخالەتی مرۆڤانی کە ئەمڕۆ وەك ئەسڵێکی بنەڕەتی بۆتە جێگای پەسندی جیهانی، یەکێك لە ئاکامەکانی کارو هەڵسووڕانی ئەم ڕێکخراوانەیە.

ڕەچاوکردنی ئەسڵی دەخالەتی مرۆڤانی زەربەیەکی قورس بوو لە جەستەی سیاسەتی ڕێئال پولیتیك لە پێوەندی لەگەڵ دەست وەرنەدان لە کاروباری دەوڵەتەکاندا. گرتنەبەری ئەم سیاسەتە، گیانی بە میلیۆنان کەس لە خەڵکی بێدەرەتانی لە بەرانبەر هێرش‌و تۆقاندنی حکوومەتە سەرەڕۆکاندا پاراستووە. وەك ئەو دەستوەردانانەی کە لە کوردستانی عێراق بۆ پێکهاتنی ناوچەی پارێزراو لە سەرەوەی مەداری ٣٦ دەرەجەو هەروەها لە بۆسنی هێرزۆگوڤین، تیمووری ڕۆژهەلات‌و کۆسۆڤۆ، بۆ خەڵکانی هەڕەشەلێکراوی ئەو ناوچانەو دەستێوەردانی نێونەتەوەیی لە کێشەی دارفوورو ئێتیۆپی‌و ڕواندا‌و ... بەڕێوەچوون.

بێگومان ڕێژیمە دیکتاتۆرو دژی گەلی‌یەکان کە بەرژەوەندی‌یەکانی خۆیان بەهۆی تێکۆشان‌و پەرەگرتنی ئەم ڕێکخراوانە لە مەترسی‌دا دەبینن، لە هیچ چەشنە دوژمنایەتی‌و بەربەرەکانێیەك لەگەڵ ئەم ڕێکخراوانە دریغی ناکەن. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ڕەوتی مێژوو لە راستای دێموکراتیزاسیۆن‌و بەجیهانی‌بوونی بەهاکانی مافی مرۆڤ ـ هەرچەند بە لەسەرەخۆییش بێ ـ بەرەوپێش دەچێ. هیواداریین کە ئەسڵی دەستێوەردانی مرۆڤانی، حکوومەتی ئەو وڵاتانەش بگرێتەوە کە کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە، بۆ ئەوەی نەتەوەی کوردو نەتەوە ستەملێکراوەکانی دیکە لە دەست چەوساندنەوەو سەرکوت ڕزگاریان بێ‌و بچنە ڕیزی ئەو نەتەوانەی کە لەم ساڵانەی دوایی‌دا بە مافەکانیان گەیشتوون.

یەکێکی دیکە لە پێناسەکانی دنیای ئەمڕۆ، جیهانگیریی ئابووری‌و سیاسەت‌و ئەو بەرنامانەن کە بەشێك لە خاوەن نەزەران بە سیاسەتی "نئولیبرال"ی ناو دەبەن کە لە ماوەی ساڵانی رابردوودا ئاڵوگۆڕی بنەڕەتی‌و پێکهاتەیی قووڵیان لە بواری تێکنۆلۆژی، ڕاگەیاندن‌و زانست بەدواوە بووە. ئەم ئاڵوگۆڕانە بێجگە لە کاردانەوەیان بۆ سەر پێوەندی‌یەکانی نێوان هێزە سەرەکی‌یە سەرمایەداری‌یەکان‌و پەرەگرتنی هاوکاتی بەربەرەکانی‌و لێك نیزیکبوونەوەیان لە چوارچێوەی بەدەستەوەگرتنی بازاڕەکان‌و سەرچاوە سروشتی‌یە ستراتیژیکەکانی جیهان، شوێنەواری نەرێنیی قووڵی لە سەر ژیانی ڕۆژانەی بە دەیان میلیۆن لە دانیشتووانی گۆی زەوی داناوە.

لە لایەکی دیکەوە بەجیهانی‌بوون لەسەر بناغەی پەرەپێدان‌و کەڵەکەبوونی سەرمایە دامەزراوە کە بازاڕی ئازاد، تایبەتی‌کردن‌و بەجیهانی‌کردن لە نیشانە بەرچاوەکانیەتی. لەم نیزامەدا کۆمپانیا زەبەلاحە نێونەتەوەیی‌یەکانی سەر بە وڵاتە گەورە سەرمایەداریی‌یەکان، ژیانی بەشێکی بەرچاو لە دانیشتووانی گۆی زەوی‌یان بەدەستەوە گرتووەو بەم چەشنە لە پێکهێنانی هەژاری‌و نایەکسانی لە جیهاندا، شوێنی بەرچاویان داناوە.

دیارە لە بەرانبەر ئەم سیاسەتەشدا، هێزی نوێ لە رادەی جیهانی‌و ناوچەیی‌دا هاتوونەتە کایەوەو بە توندی دژی ئەم دیاردانە بەربەرەکانێ دەکەن. ڕێکخراوە کرێکاری‌یەکان، سەندیکاکان، بزووتنەوە جووتیاری‌یەکان، ڕێکخراوەکانی ژنان، جووڵانەوەکانی دژی زۆرداری‌و جیاوازیدانان، ڕێکخراوە ژینگەپارێزەکان، ڕێکخراوە ناحکوومی‌یەکان‌و زۆری دیکە لەو بەرەیەدان.

ڕێکخراوەکانی ژنێواکاڵ‌و یو ئێن پی ئۆو ئەنتێرناسیۆنال سۆسیالیست کە حیزبی دێموکرات لە هەر سێکیاندا ئەندامە، لە ڕیزی ئەو ڕێکخراوانەدا جێ دەگرن. هاوکات حیزبی دێموکرات دەبێ لەو جۆرە ڕێکخراوە جیهانییانەی لایەنگری ئاشتی، مافی مرۆڤ، پاراستنی

ژینگەو پەرەدان بە دادپەروەری، نیزیك بێتەوە، چوونکە پاراستنی کەرامەتی مرۆڤو دابینبوونی دەرەتان بۆ گەشەی ژیانی مرۆڤەکان، یەکێك لە ئارمانو پرەنسیپەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە.

٢ـ ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست

ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بەهۆی هەڵکەوتەی جوغرافیایی، پێکهاتەی دانیشتووانو حەشیمەتی زۆرو بازاڕێکی گەورەی شتومەكو سەرچاوە بەرفراوانە ژێر زەویو سەرزەوییەکانی، لە کۆنەوە جێگای ململانێو دەستێوەردانی زلهێزە دەرەکیو هێزە نێوخۆییەکان بووەو، لە هەمان کاتدا ناوەندی گرفتو کێشەو ناکۆکییە ئایینیو نەتەوەییەکانە. بەم پێیە سروشتییە کە هێزەکانی ڕۆژئاوا یانی ئەمریکاو ئورووپا، بەتایبەتی دوای کۆتاییهاتنی شەڕی سارد، لەم ناوچەیەدا کەوتوونەتە ململانێ بە مەبەستی پەرەپێدانی نفووزو دەسەڵاتی خۆیان. هەرچەند لەو مەیدانەدا ئەمریکا شوێنپەنجەی دیار بووە، بەڵام ئورووپاش هەوڵی داوە کە بە قەدەر خۆی لە ناوچەدا پەل باوێو چارەسەری کێشەکان بە ئاقارێکدا بەرێ کە بەرژەوەندییەکانی دابین بکا، لە لایەکی دیکەوە ڕووسیەو لەم دواییانەدا چینیش بەدوای بەرژەوەندیی خۆیان لەم ناوچەیەدا دەگەڕێن.

هێرشی تیرۆریستیی بناژوە ئیسلامییەکانی ئەلقاعیدە بۆ سەر ئەمریکا لە ١١ی سێپتامبری ٢٠٠١دا بوو بەهۆی ئاڵوگۆڕێکی گرنگ لەو ناوچەیەدا. ئەمریکا بە مەبەستی بەرگریکردن لە خۆی لە بەرانبەر هێرشی تیرۆریستیداو، بەو نیازەی کە شەڕ لەگەڵ تیرۆریستەکان لە دەرەوەی وڵاتەکەی خۆیدا بکاو تیرۆریزم لە ماڵی خۆیدا بە چۆکدا بێنێ، هێرشی کردە سەر حکوومەتی تاڵیبان لە ئەفغانستانو حکوومەتی بەعس لە عێراقو هەردوو ڕێژیمەکەی ڕووخاند. بەڵام بەهۆی بوونی سەرچاوەیەکی دیکەی تیرۆر کە ڕێژیمی ویلایەتی فەقیهی لە تارانە، نەك هەر بەو هێرشانە تیرۆریزم کۆتایی پێنەهات، بەڵکوو بە شێوەیەکی بەربڵاوتر لە جاران لە ناوچەدا کەوتە کارو تێکۆشانو بنکەو پشتیوانی تازەتریان بۆ پێك هات.

جووڵانەوەی شیعەکان لە عێراقدا کە زۆربەی حەشیمەتی ئەو وڵاتە پێك دێنن، پاشەکشەی هێزەکانی سووریە لە لوبنانو پڕکردنەوەی بەتاڵایی ئەو هێزانە لە لایەن حیزبوڵڵای لوبنانەوە کە هێزێکی شیعەی بەستراوە بە کۆماری ئیسلامییە لە لایەكو، بەسترانەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە ئەفغانستانو عێراقو درێژەکێشانی شەڕی ئەمریکا لەو شوێنانەدا لە لایەکی دیکەوە، بوونە هۆی ئەوە کە کۆماری ئیسلامیی ئێران کە لە سەرەتاوە خەونی ئیمپراتۆریی ویلایەتی فەقیهی بەهۆی (ناردنە دەرەوەی شۆڕش)ی ئیسلامی لە ناوچەو جیهاندا دەبینی، بە نەمانی دوو دوژمنی بەهێزی وەك تاڵیبانو بەعس، بە یارمەتیدانی زیاتری تیرۆریزم، بۆخۆی بوو بە یەکێك لە ناوەندە هەرە بەهێزەکانی ئاژاوەو تیرۆر لە ناوچەدا. بێجگە لەوانە پرۆژەی ڕێژیم بۆ پیتاندنی یۆرانیۆم بەمەبەستی دەستڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی، نیگەرانییەکانی ئەمریکاو ئورووپای زیاتر کرد.

سیاسەتی ئەمریکاو ئورووپا لە پێوەندی لەگەڵ کێشەکانی ناوچەو چارەسەرکردنیان کەمو زۆر لێك نیزیك بوونەتەوە. لە سێپتامبری ساڵی ٢٠٠٢دا دەوڵەتی ئەمریکا "ستراتیژیی ئەمنییەتی میللی(Notional Security Strategy) ڕاگەیاندو بە "ستراتیژیی ئەمریکا بۆ دنیای پاش ١١ی سێپتامبر" یان "دوکترینی بووش" ناوی دەرکرد.

بەدوای ئەوەدا لە دیسامبری ساڵی ٢٠٠٣دا شووڕای ئورووپا (کۆبوونەوەی سەرۆکەکانی وڵاتانی ئەندام) لە بروکسێل (ستراتیژیی ئەمنییەتیی ئورووپا)ی Europian Security Strategy پەسند کرد.

لە هەردووکی ئەم گەڵاڵانەدا، کێشەو هەڕەشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست لە:

- هەژاری، بێکاریو نزم بوونی ئاستی خوێندەواری
- بە چارەسەرنەکراو مانەوەی کێشە ناوچەیییەکان
- نەبوونی ئازادی، دێموکراسیو زاڵبوونی دیکتاتۆری
- شکڵنەگرتنی کۆمەڵگای مەدەنی
- دیاردەی تیرۆریزم
- مەترسیی بڵاوبوونەوەی چەکە کۆمەڵکوژەکاندا

دەبینن.

هەردووڵاش لە ڕێگاچارەی ئەم دیاردانەدا زۆر لێك نیزیکنو، سیاسەتیان لەو پێوەندییەدا تا ئێستاش گۆڕانێکی ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە. ئەوەی گۆڕانی بەسەردا هاتووە، هەڵوێستو چۆنیەتیی بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ئەو دیاردانەیە.

لە سەرەتای خولی یەکەمی سەرکۆماریی جۆرج بووشدا، ستراتیژیی ئەمنییەتی نەتەوەیی ئەمریکا ڕێگای دەدا بەو وڵاتە لە کاتێکدا کە هەست بە مەترسیی چەکە کۆمەڵکوژەکان لە جێگایەك بکا ـ ئەگەر بە پێویستی زانی ـ بە بێ پەسندی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان ـ "زەبری بەرگریکەرانە" (Pre - emptive Strike)ی لێبوەشێنێ.

بێجگە لە چینو ڕووسیە کە بە تەواوی دژی دوکترینی بووش لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بوون، وڵاتانی ئورووپاییش ـ جگە لە بریتانیا ـ ئەو هەڵوێستەی ئەمریکایان بە لەژێرپێنانی یاسا نێونەتەوەیییەکانو ڕەچاوکردنی سیاسەتی "خۆ بە میحوەردانانو بایەخ نەدان بە لایەنەکانی دیکە" دەزانیو بە کۆسپی سەر ڕێگای هاوکاریو هاوهەنگاویی نێونەتەوەییان دادەنا.

ئەو بڕگەیە لە بەڵگەنامەی "ستراتیژیی ئەمنییەتی نەتەوەیی" هەرچەند تا ئێستاش وەك خۆی ماوەتەوە، بەڵام لە دەوری دووهەمی سەرکۆماریی سەرۆك بووشدا، بەکردەوە وەلا نراو، تەنیا جاروبار لە وەڵامی پرسیارەکاندا وەك ئامرازێکی گوشارو، وەك دوا ئاڵترناتیڤ ئاماژەی پێ دەکرێ.

ئەو گۆڕانە لە سیاسەتی ئەمریکا نەك هەر ڕێگای بۆ لێك نیزیکبوونەوەی سیاسەتو کردەوەکانی ئەم وڵاتەو ئورووپا لەو ناوچەیەدا خۆش کرد، بەڵکوو بوو بەهۆی نەرمبوونی هەڵوێستی چینو ڕووسیە لە بەرامبەر ئەمریکادا. یەکێك لە ئاکامەکانی ئەو هاودەنگییە لە ناوچەدا، پەسندکرانی ٣ بڕیارنامەیە دژی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ماوەی کەمتر لە دوو ساڵدا.

لەم ماوەیەداو بەدوای گۆڕانی سیاسەتی ئەمریکا، ئەکتیڤ بوونی سیاسەتی ٢ دەوڵەتی بەهێزی ئورووپا، قورسایی هێزی بەتەواوی بەلای ئەمریکادا وەرسووڕاند.

گۆڕانی حکوومەت لە ئاڵمانو هاتنە سەرکاری حیزبی دێموکرات مەسیحیو بەتایبەت هاتنە سەرکاری سارکۆزی لە فەرانسە وەك سەرۆك کۆمار، لە ئاڵوگۆڕە گرنگەکانی سیاسەتی ئورووپا لەم ماوەیەدا دەژمێردرێ. بەدوای هێرشی تیرۆریستیی ١١ی سێپتامبرو هێرشی ئەمریکا بۆسەر عێراق، فەرانسەو ئاڵمان بە توندی دژی هێرشەکە ڕاوەستانو لە ئەمریکا دوور کەوتنەوە. لە حاڵێکدا ئێستا ئەو دوو دەوڵەتە لەگەڵ سیاسەتی ئەمریکا بۆ دژایەتی لەگەڵ تیرۆریزمو بەرنامە ناوکییەکانی ئێران کۆکنو هەموو پێکەوە سیاسەتی هاوبەش لە ناوچە دەبەنە پێش.

کۆمەڵە فاکتەرێکی دیکەش شوێنی خۆیان هەبووە لە پێکهاتنی ئەو ئاڵوگۆڕە بەرچاوانەدا کە گرنگترینیان پەرەئەستاندنی ئیسلامی ڕادیکاڵو مەترسیی جیددی تیرۆریزم لە ناوچەو جیهاندا بوو کە کۆماری ئیسلامیی ئێرانو کردەوەو سیاسەتەکانی لە هەردووکی ئەم

بوارانەدا یارمەتیدەرێکی بەهێز بوون بۆ لێك نیزیکبوونەوەی ئەو لایەنانە، بەتایبەت هەڕەشە ئاشکراکانی لە ولاتی ئیسرائیل. ئەو مەترسییانەش پێویستیان دەکرد کە ئەو لایەنانە بە یەکگرتوویی بەرەوڕووی ببنەوە. دەرکەوتەی ئەو ئالوگۆڕو لێك نیزیکبوونەوانە ـ بەتایبەت لە نێوان ئەمریکاو ئورووپادا ـ ئەوەیە کە ئەمریکاو ئورووپا رێك کەوتوون کە کێشەی ئیسرائیلو فلستینییەکانو وزەی ئەتۆمیی ئێران چارەسەر بکەن.

بۆ ئەو مەبەستە دوو سیاسەتی هاوتەریب لە ناوەوەو دەرەوە دەبەنە پێش: لە ناوخۆ، وتووێژەکانی نێوان ئیسرائیلو رێکخراوی فەتح بە سەرۆکایەتی مەحموود عەباس بەردەوامن، لە لایەکی دیکەوە وتووێژەکانی نێوان سووریەو ئیسرائیل هەنگاوی باشی بەرەوپێش هەلگرتووە، لەو پێوەندییەدا تەنانەت ئیسرائیل باس لە پاشەکشە لە بەرزاییەکانی گولانو پاشەکشە بۆ هێلی ٣٦ دەرەجەی پێش شەڕی نێوان عەرەبو ئیسرائیل لە ساڵی ١٩٦٧ دەکا. لە دەرەوەش هەردووك لایەنی ئەمریکاو ئورووپاو ولاتانی کەنداوی فارسیش بەرنامەی چڕوپڕیان هەیە بۆ بەرەوپێشبردنی ئاشتیی نێوان ئیسرائیلو فلستین.

ئەوەی تاکوو ئێستا وەك گرێ کوێرەیەك لەو ناوەدا ماوەتەوەو کۆسپە، ئەو دووبەرەکییەیە کە لە نێوان لایەنەکانی فلستینیدا بەردەوامەو تا کاتێك سازانێك لە نێوان حەماسو حکوومەتەکەی مەحموود عەباسدا نەیەتە کایەوە، وتووێژی ئیسرائیل لەگەڵ یەکێك لەوان بە ئەنجام ناگا. کۆماری ئیسلامیی ئێران دەوری هەرە سەرەکیی هەیە لە بەهێزکردنی دووبەرەکایەتیی نێوان لایەنی رێکخراوی فەتحو حەماسو بێئاکام هێشتنەوەی هەوڵەکانی ئاشتی لە هەموو لایەکەوە. هەرچەند لەم چەند مانگەی رابردوودا وەك باس کرا هەنگاوی بەرچاو لە پێوەندی لەگەڵ کۆتاییهێنان، یان لانیکەم کەمکردنەوەی گرژییەکان لەو ناوچەیە هەلگیراوە، بەو حالەش کارو تێکۆشانی زۆرتر هەڵدەگرێ، چونکە مەسەلەکان زۆر ئالۆزو پێکەوە گرێدراون.

بەو حالەش لە لێکدانەوەو هەڵسەنگاندنی هەموو لایەنەکان، وا چاوەڕوان دەکرێ کە لە ئەگەری سەرکەوتنی ئەو هەولانەدا ئالۆزییەکانی ناوچە بەرەو کەمبوونەوە بچنو سەردەمی هێزنواندنو دەستتێوەردانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا مەودای بەرتەسك بکرێتەوە، بەتایبەت ئەگەر هەروا لە سەر بڕیاری پیتاندنی یۆرانیۆم سوور بێ.

لە پێوەندی لەگەڵ کێشەکانی رۆژهەلاتی نێوەڕاست، هەلوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەوەیە کە:

١ـ پشتیوانی لە مافی فلستینییەکان دەکا بۆ دامەزراندنی ولاتێکی سەربەخۆو، ژیانێکی شیاوی مرۆڤی ئەم سەردەمە. لە هەمان کاتدا مافی ئیسرائیلییەکانیشە کە ژیانێکی پڕ لە ئاسایشو دوور لە ئالۆزی لەگەڵ جیرانەکانیان هەبێ. باشترین رێگاش بۆ بەدەستهێنانی ئەو مافە رەوایانە، وتووێژی ئاشتیخوازانەو سنگ فراوانییە کە پێویستە لە هەردووك لاوە هەنگاوی جیددیی بۆ هەڵگیرێ.

لەم پێوەندییەدا رادەگەیەنین کە گەلی کورد لە کوردستانی ئێرانو حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەتی، بە پێچەوانەی سیاسەتەکانی رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران، هیچ چەشنە دوژمنایەتییەکیان لەگەڵ ئیسرائیلدا نیە.

٢ـ لە هەنگاوەکانی ئاشتی بە مەبەستی چارەسەرکردنی ئەم کێشە لەمێژینەیە لە لایەن هەر لایەنێکەوە هەلگیرێ پشتیوانی دەکاو، دژی هەموو دەستتێوەردانێکی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە مەبەستی پەکخستنی ئەم پرۆسەیە.

٣ـ بە پێچەوانەی ئەو سیاسەتەی کە تا ئێستا لە بۆچوونی رۆژئاواییەکاندا بە نیسبەت ئەو ناوچەیە باو بووەو، ویستوویانە کێشەی ئەو ناوچەیە لە چوارچێوەی کێشەی نێوان ئیسرائیلو فلستینییەکاندا بەرتەسك بکەنەوە، ئێمە لەو باوەڕەداین کە کێشەی کوردەکان کەمتر لە کێشەی فلستینییەکان نیە.

٤ـ جێگیربوونی سیستمی دێموکراتیک‌و ڕەچاوکردنی مافی مرۆڤو یەکسانی لە نێوان نەتەوەو ئایین‌و ئایینزاکان، خواستی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ سەقامگیری لە ناوچەیە.

کوردەکان بە حەشیمەتێکی نیزیك بە ٣٥ میلیۆن، یەکێك لە گەورەترین نەتەوەکانی بێ‌دەوڵەتن کە خاکیان بەدوای شەڕەکانی چالدران‌و یەکەمی جیهانی‌دا دابەش کراوەو ماوەی زیاتر لە سەدەیەکە لە دژی زوڵم‌و زۆری دەسەڵاتداران بۆ بەدەستهێنانی سەرەتاییترین مافەکانی خۆیان خەباتیان کردوە. ئەو حکوومەتە دیکتاتۆرانەی خاکی کوردیان بەسەردا دابەش کراوە، لە هیچ کردەوەیەکی دژی ئینسانی دەرحەق بەو گەلە کۆتایی‌یان نەکردوە. هەر ئێستاش کوردەکان لە بەشەکانی تورکیا، ئێران‌و سووریە بۆ بەدەستهێنانی مافی نەتەوایەتی‌و دێموکراتیکی خۆیان خەبات دەکەن.

بۆیە چارەسەری کۆتایی کێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، کاتێك بە ئەنجام دەگا کە کوردەکانیش بتوانن لەو وڵاتانەی کە تێیدا دەژین، لە ژێر زوڵم‌و زۆرداری ڕزگاریان بێ‌و بە مافە نەتەوایەتی‌یەکانی خۆیان بگەن. داخوازی‌یەکانی نەتەوەی کورد لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا، لە چوارچێوەی جاڕنامەی گەردوونیی مافی مرۆڤدا دەگونجێن‌و ئەمەش بەو مانایەیە کە دۆزی کورد مەسەلەیەکی نێوخۆیی ئەو وڵاتانە نیە کە کوردیان تێدا دەژی، بەڵکوو مەسەلەیەکە کە پێوەندیی بە کۆمەڵگای نێونەتەوەیی‌یەوە هەیەو پێویستە کۆمەڵگای نێونەتەوەیی بەرپرسایەتی‌یەکانی خۆی لەو پێوەندی‌یەدا وەئەستۆ بگرێ‌و نەتەوەی کورد نەك هەر نابێ ببێتە قوربانیی ڕەوتی ئاشتی‌و سەقامگیری لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بەڵکوو دەبێ یەکێك بێ لە بنەماکانی ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست.

٣ـ پرسی کورد

لە سەردەمی شۆڕشی زانیاری‌و پێوەندی‌یە خێراکاندا، ئەو حکوومەتانەی کە کوردیان بەسەردا دابەش کراوە، ناتوانن وەك ڕابردوو و بە بێدەنگی کورد قەڵاچۆ بکەن، چونکە لە سایەی ئەم ئاڵوگۆڕە بەرینانەی ڕاگەیاندن پێکیان هێناوە، داپڵۆسین‌و ستەم‌و سەرکوتی ئەو خەڵکەو هەروەها نێوەڕۆکی مافخوازانەی خەباتی ڕزگاریخوازیی ئەوان، تاڕادەیەکی زۆر لە جیهان ناسراوە. بەو حاڵەش تا ئێستا کورد ـ بێجگە لە کوردەکانی کوردستانی عێراق ـ وەك گەورەترین نەتەوەی بێ‌حکوومەت هەر لە ژێر ستەم دایەو لە سەرەتاییترین مافەکانی خۆی کە خوێندن بە زمانی زگماکی‌و مافی دیاریکردنی چارەنووس بە دەستی خۆیەتی، بێبەش کراوە. تا ئێستا پرسی کورد وەك نەتەوەیەك نەکەوتۆتە ڕۆژەڤی ناوەندە دەسەڵاتدارەکان‌و ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە.

ـ لە تورکیە کە بەرینترین خاك‌و زۆرترین حەشیمەتی کوردی تێدا هەڵکەوتوە، بە هەزاران گوند بە مەبەستی بەربەرەکانێ لەگەڵ جووڵانەوەی کورد لەگەڵ خاك یەکسان کراون، هەروا بە وێرانی ماونەتەوەو دانیشتوانیان لە پەراوێزی شارە گەورەکان، لە خراپترین وەزعدا ژیان تێپەڕ دەکەن. لەگەڵ ئەوەی کە لەم ٣ ـ ٤ ساڵەی دوایی‌دا زەختی نێونەتەوەیی بۆ سەر حکوومەتی تورکیە بە مەبەستی چارەسەری ئاشتیخوازانەی پرسی کورد لەو وڵاتەدا کەم‌و زۆر بەردەوام بووە، بەڵام، تا ئێستا حکوومەت دەیەوێ پرسی کوردی ئەو وڵاتە وەك پرسی تیرۆریزم بە جیهان بناسێنێ‌و بە هەموو تواناوە هەوڵی سەرکوتکردنی داوە.

کوردەکان لەو وڵاتەشدا وەك باقیی وڵاتانی حاکم بەسەر کورددا، لە ڕیزی بێ‌بەشترین حەشیمەتی دانیشتووی ئەو وڵاتەدان. جێی خۆشحاڵی ئەوەیە کە کوردەکانی ئەو وڵاتەش لە خەبات کردن بە چۆکدا نەهاتوون‌و ملیان بۆ سیاسەتەکانی دەوڵەتی تورك کە تواندنەوەی کوردە، ڕانەکێشاوە. جیاوازی‌یەك کە لەو بەشە لە هەڵسەنگاندن لەگەڵ باقیی بەشەکانی کوردستان دەبینرێ، ئەوەیە کە

خەباتی سیاسیو مەدەنی کەمو زۆر ڕێگای بۆ کراوەتەوەو خەڵکی وشیاری ئەو بەشەش بە خۆشی‌یەوە لەو شێوە خەباتە بە مەبەستی بەرەوپێشبردنی ویستە دێموکراتیکەکانیان کەڵکی باش وەردەگرن.

ـ خەباتی کورد لە سووریە وەك کوردی هەرکام لە بەشەکانی دیکە تایبەتمەندیی خۆی هەیە. لەگەڵ ئەوەی کە لەو وڵاتەدا کورد خەباتی چەکدارانەی نەکردوە، خەباتی سیاسی بۆ وەدەستهێنانی مافەکانیان بەردەوامە. ناوچە کوردنشینەکان لەگەڵ جیاوازی‌دانانی زۆر لە لایەن حکوومەتەوە بەرەوڕوونو بە دەیان هەزار کەس لە ناسنامەی ئەو وڵاتەش بێبەش کراونو بەم چەشنە تەنانەت مافی هاووڵاتی‌بوونیشیان لێ سەندراوەتەوە. لە ٢ ـ ٣ ساڵی ڕابردوودا چەندین حەرەکەتی ئیعترازیی خەڵك بە دژی ڕێژیم رووی داوەو ئەوەش بۆتە هۆی کوژرانو زیندانی‌کردنی ژمارەیەکی بەرچاو لە خەڵكو پێکهێنانی وەزعی ئەمنییەتیی توندوتیژ بەسەر خەڵکەکەدا. بە عەرەب کردنو گۆڕینی دێموگرافیای ئەو بەشە لە کوردستان بە هۆی کۆچپێدانی عەرەبەکان لە لایەن حکوومەتەوە، بەتایبەت لە ناوچە سنووری‌یەکانی تورکیەو عێراق.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، وەك پرەنسیپی نەتەوەیی هەمیشەیی خۆی، پشتیوانی لە خەباتی مافخوازانەو دێموکراتیکی کورد لە کوردستانی تورکیەو سووریە دەکاو هیوادارە حیزبو هێزە بەپرەنسیپو مەسئوولەکانی هەرکام لەو بەشانە بە لەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندی‌یە سیاسی ـ ژێئۆپۆلیتیکی‌یەکانی ئەو بەشانە، هەلەکانی بەردەم خەباتی ڕەوای کورد بقۆزنەوەو هەنگاوی روولەپێش بۆ گەیشتن بە ئامانجە نەتەوەیی ـ دێموکراتیکەکان هەڵگرن. هەروەها خوازیاری ئەوەیە کە ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکانو باقی ناوەندە نێونەتەوەیی‌یەکانی بڕیار بەدەستی جیهان، ڕێگایەك بدۆزنەوە بۆ زەخت خستنە سەر حکوومەتی ئەو وڵاتانەی کوردیان بە سەردا دابەش کراوە تا ڕێگاچارەیەکی ئاشتیخوازانە بۆ پرسی کورد ڕەچاو بکەنو دەست لە قەڵاچۆ کردنی کوردستان هەڵبگرن.

کوردستانی عێراق

لە چوارچێوەی ئاڵوگۆڕەکانی پێکهاتوو لە ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستو لە گۆشەنیگای کێشەی کوردەوە، ڕووخانی حکوومەتی سەددام حسێن، بە گرنگترینو شوێندانەرترین ئاڵوگۆڕ دەژمێردرێ. بە پێکهاتنی حکوومەتی نوێی عێراقو یاسای بنەڕەتیی ئەو وڵاتە، کوردستانی عێراق یەکەم بەش لە کوردستانی دابەشکراوە کە بە یاساو بەکردەوە دەبێتە خاوەن حکوومەتو دەسەڵاتی بەڕێوەبردنی ناوخۆیی‌و کورد لە پلەی بەرزی دەسەڵاتدا لە بەڕێوەبردنی کاروباری گشتیی عێراقدا بەشدار دەبێ. لە دوای ١١ مانگ تەمەنی حکوومەتی کۆماری کوردستان لە شەڕی دووهەمی جیهانی بەملاوە، ئەم ئاڵوگۆڕە گرنگترین ئاڵوگۆڕی ناوچەیە کە بە قازانجی کورد هاتۆتە پێش.

هەرچەند تاکوو ئێستاش کورد لەم بەشە لەگەڵ کۆمەڵێك کۆسپو تەگەرەی نێوخۆیی‌و دەرەکی ڕووبەڕوویەو هێشتا بە بەشێك لەو مافانەی کە لە یاسای ئەم وڵاتە دەستنیشان کراون، نەگەیشتووە، بەڵام هەمووی ئەوانە شتێك لە گرنگیی ئەو دەسکەوتە مێژوویی‌یە ناگۆڕن. هەربۆیەش ئەگەر دوژمنانی مافی نەتەوایەتیی گەلی کورد لە نێوخۆی عێراقو دەرەوە، ئەم ئاڵوگۆڕە بە دژی بەرژەوەندی‌یەکانی خۆیان دەزاننو بۆ نەهێشتنی یان بەرتەسکردنەوەی تێدەکۆشن، نەتەوەی کوردیش لە هەر کوێی گۆی زەوی بێ، ئەم دەسکەوتە بە دەسکەوتی خۆی دەزانێو بە چاوی ڕێزەوە سەیری دەکا. ئەم هەستە بێگومان ئەرکی سەرشانی بەڕێوەبەرانی حکوومەتی کوردستانو نەتەوەی کورد بەگشتی قورستر دەکا، بەم واتایە کە گەلی کورد لە هەموو بەشەکاندا پێویستە بە گوێرەی توانا بەرگری لەو دەسکەوتە بکاو لە سیاسەتو کردەوەدا بۆ بەهێزترکردنو سەقامگرتوویی ئەم دەسەڵاتە هەوڵ بدا. لە بەرانبەردا حکوومەتی هەرێمی کوردستانیش وەکوو ئەرکێك، پێویستە یارمەتیدەری جووڵانەوەی بەشەکانی دیکە بێ بۆ بەدەستهێنانی ئازادیو

مافـە دێموکراتیکـەکانیان، پێکهێنـانی هاوسـەنگیەکی گونجـاو لـە نێـوان ئـەم دوو چـاوەڕوانیو ئەرکـەدا، پێویسـتی بـە وردبینـیو لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندیی نەتەوەیی لـە لایـەن هـەموو بەشـەکانەوە هەیـەو دابینبـوونی بەرژەوەنـدیی هـیچ بەشـێك نابیّ زەرەر بـە بەرژەوەندیی بەشی دیکە بگەیەنیّ.

٤ـ ئێران

دیکتاتۆری ئاشکراتر لە رابردوو

ئێران ولاّتێکی فرەنەتەوەیەو هەرکام لە نەتەوەکانی پێکهێنەری ئەم ولاّتە ـ کورد، فارس، تـورك، عـەرەب، بـەلووچو تورکمـەن ـ بـە شێوەی گشتی لە سەر خاکی خۆیان نیشتەجێن. بەهۆی زالّ بوونی حکوومەتە دژی گەلیەکانی پەهلـەویو کۆمـاری ئیسـلامییەوە ئـەو نەتەوانە لە هەموو مافە نەتەوەییەکانیان بێبەش کراون.

رەوتـی رووداوەکـان لـە ئێرانـدا لـە مـاوەی نێـوان کۆنگرەکـانی ١٣ ـ ١٤ (١٣٨٣ ـ ١٣٨٧)دا درێـژەی ئـەو رەوتەیـە کـە لـە سـالآنی پێشترەوە دەستی پیّکردبوو، بەو جیاوازیەوە کـە رۆژ لەگـەلّ رۆژ رادەی دیکتـاتۆریو زەبـرو زەنـگ، هـەژاری، بێکـاری، گەنـدەلّیی دەزگای بەڕێوەبردن، پشتگیری لـە تیرۆریـزم، لـەژێرپیّنانی مـافی مـرۆڤ، سـەرکوتی جوولآنـەوە نەتەوەییـەکانو ...، بـەرەو ژوورتـر هەلّکشاوە.

لەو ماوەیەدا هەرچەند بە رواڵەت هەلّبژاردنێك بـۆ مەجلیسـی شـووراى ئیسـلامیو هەلّبـژاردنێکیش بـۆ سـەرۆك کۆمـار کـراوە، بـەلاّم هەلّبژاردنەکان لە چەشنی هەلّبژاردنەکانی پێشوو سـەرەڕای پیّهەلّگوتنـەکانی رێـژیمو هـەراوهووریا سـاز کـردن بـۆ چەواشـەکاریی رای دەرەوە، دەسکەوتێکیان بۆ خەلّك نەبووە. بەناو نوێنەرانی هەلّبژێردراو لە چەندین پالّوێنەدا پالّێوراون تا هـیچ ئاسـەوارێکیان لـە بـیری ئازادو خەمی خەلّکیان پێوە نەبیّو ملکەچی بیّئەملاو ئەولای نیزام بنو بەرژەوەندیەکەی بپارێزن، بۆیە دەبینین کە مـەجلیس هـەروا بیّدەسـەلاّتەو لـە بەرامبـەر ئـەو هـەموو بیّقـانوونیو لـەژێرپیّنانی مـافی ئاشـکرای خـەلّك، نـەك هـەر بێدەنگو چاولێکەرە، بـەلّکوو بێعەدالّەتیو ستەمەکان دەسەلمێنیّ. ئامادەکاری بۆ هەلّبژاردنی مەحموود ئەحمەدینژادیش وەك سەرۆك کۆمـار، بەپێچـەوانەی هـەموو ئەو دروشمانەی کە لە سەردەمی هەلّبژاردندا بە خەلّکی دا، وەرچەرخانێکی تەواو بوو بۆ دواوە، بەو واتایـەی کـە سـەرکوتی جیـابیران، جیاوازی دانانو هەلاّواردن، سەرکوتو بێحورمەتی بە ژنان، کرێکارانو هەلّسووڕاوانی مافی نەتەوایەتیو باقی توێژەکانی هـەژاری ولاّت، زیاتر لە رابردوو پەرەی گرتو دیکتاتۆری ئاشکراتر خۆی نواند. لەو ماوەدا بەتایبەت لە دوو سـالّی رابـردوودا سـەرەڕای بەرزبوونـەوەی زیاتر لە سیّ قاتی نرخی نەوت، هەژاریو بێکاری لە ولاّتدا بە شێوەیەکی بیّوێنە پەرەیان گـرتو جیرەبەنـدی بێنـزین بـە هـۆی کـەمیو هەروەها برانی چەندین کاتژمێر کارەبا لە رۆژدا ئاکامی ئیدارەی سەرکۆمارن.

ئەگەر بمانەویّ خالّێکی ئەرێنی لـە مـاوەی سـەرۆکایەتی ئەحمەدینـژاددا بـاس بکـەین، هـیچ شـتێك نابینینـەوە بێجگـە لـەوەی کـە سیاسەتو کردەوەکانی ئەو، رووی دزێوی حکوومەتی کۆماری ئیسلامیی ئێرانی بۆ ئەو بەشـە لـە دنیـای پێشـکەوتوو ئاشـکرا کـرد کـە پێشتر بە گوێرەی پێویست شارەزای سیاسەتە دواکەوتووانەکەی رێژیم نەبوون. گرنگترینی ئەو سیاسەتانە بریتی بوون لە حاشا کـردن لە هولوکوستو هەڕەشەی سڕینەوەی ولاّتی ئیسرائیل لە سەر گۆی زەوی، دەستێوەردانی ئاشکرا لە کاروباری ولاّتانی ناوچە بەتایبەت عێراق، فلستین، سوریەو لوبنان بە ناردنو پشتگرتنی تیرۆریزمو هەولّدان بۆ سەرنەگرتنی هەولّەکانی ئاشـتی لـەو ناوچـەداو، پیّداگری لە سەر پیتاندنی ئۆرانیۆم.

پێویستە هەر لێرەدا جارێکی دیکە ئەو راستییە دووپات بکەینەوە کە ئەحمەدی‌نـژادو بـاقی ئورگـان‌و مـۆرە وردو درشـتەکانی ئـەم حکوومەتە، کەم‌و زۆر وەك یەك بێ‌دەسەڵاتن‌و تەنیا ئەرکیان بەڕێوەبردنی بڕیارو فەرمانەکانی ولایەتی فەقیهە. بۆیە لە دیـاریکردن یـان بەناو هەڵبژاردنیشیاندا تەنیا پێوانە وەفاداری بە ویلایەتەو هیچی دیکە. ئاکامی ئەو چەشنە سیاسەتانەش هەروەك تـا ئێسـتا ئـەزموون کراوە، بێجگە لە خراپتربوونی رۆژبەرۆژ زیاتری ژیـانی خـەڵکی ئێـران شـتێکی دیکـە نیـە. هـەر بۆیـە هیـواداری بـە ریفـۆرم، ئـاڵوگۆڕی بەرەوپێش‌و باشتربوونی ژیانی خەڵك لە ناوخۆو، حورمەت دانان بۆ یاسا نێونەتەوەیی‌یـەکان، پشـت کـردن لـە تیرۆریـزم لـە سیاسـەتی دەرەوەی ئەم رێژیمەدا، هیوادارییەکی بێ‌ئاکامـەو بێجگـە لـە رووخانـدنی کۆمـاری ئیسـلامی‌و هێنانـە سـەرکاری حکوومـەتێکی گـەلیی دێموکرات، رێگایەکی دیکە بۆ رزگاربوون لە چنگ ئەو رێژیمە سەرەڕۆیە نیە.

بۆ روونبوونەوەی زیاتری وەزعی ئێران لە ژێـر دەسـەڵاتی کۆمـاری ئیسـلامیدا، هێمـا بـە چـەند لایـەنی دیکـەی کـەم‌و کووڕی‌یـەکان دەکەین:

ئـا- لەشساغی‌و دەرمان

بـە وتـەی پسـپۆڕانی بـواری دەرمـانی، کەمکردنـەوەی بوودجـەی دەرمـانی‌و بێهداشـت بۆتـە هـۆی ئـەوە تێچـووی چارەسـەریی نەخۆشی‌یەکان بە رادەیەکی ئەوتۆ هەڵکشێتە سەرەوە کە ئەگەر لە بنەماڵەیەکی مامناوەندی‌دا کەس یان کەسـانێك دوچـاری نەخۆشـی بن، خەرجی چارەسەری نەخۆشی وەزعی ئەوان دێنێتە خوارەوەی هێڵی هەژاری. بە پێی ئـەم راپۆرتانـە، ئێـران لـە نێـوان ١٩١ وڵاتـی دنیادا پلەی ١١٢ی هەیە، کە ئەوەش بە بوونی داهاتی زۆری نەوت، وەزعێکی زۆر خراپە. لە ١٠٪ی بنەماڵـە هـەژارەکان، ١٥٪ تێچـووی پێداویستییەکان خەرجی دەرمانە، لە حاڵێکدا ١٠٪ی بنەماڵە دەوڵەمەندەکان تەنیا ١/٥٪ تێچووی پێداویستی‌یەکانیان خەرجی دەرمـان دەکەن. ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ دوو هۆی سەرەکی:

یەکەم: لە ساڵانی دوایی‌دا خواردنی مەوادی نشاستەیی چونکە لە لایەن دەوڵەتەوە سوبسیدی بۆ دەدرێ‌و نرخی هەرزانترە، بنەماڵـە هەژارەکان ئەو مەوادەیان لە جیاتی گۆشت، میوەو سەوزی بەکار هێناوە، لە ئاکامدا دوو لەسەر سێی خـەڵك بـەهۆی کـەمیی کەلسـیۆم دوچاری پووکیی ئێسك‌و باقیی نەخۆشی‌یەکان هاتوون.

دووهەم: بەهۆی بەرزبوونەوەی خەرجی چارەسەریی نەخۆشی‌یەکان، بنەماڵەکان لە توانایاندا نیە کە لە ژێر چاوەدێریی دوکتوردا بن یان ئەگەر هەستیان بە نەخۆشی کرد، زووتر بڕۆنە لای دوکتورو، بۆیە کاتێك بە ناچاری دەچنە لای دوکتـور کـە نەخۆشـی‌یەکانیان زۆر سەخت بووەو چارەسەرکردنەکەی خەرجی یەکجار زۆری تێدەچێ.

راپۆرتی ئەم شارەزایانە هـەروەها ئیشـارە بـە وەزعـی خراپـی رەوانیـی خـەڵك دەکـاو، دەڵـێ ٢٠ ـ ٢٥٪ی خـەڵك لەگـەڵ مەترسـیی نەخۆشی‌یە رەوانی‌یەکان بەرەوڕوون.

نەبوونی بیمەی بەساڵداچووان لە داهاتوودا وەزعەکە لەوەش خراپتر دەکا. راپۆرتەکە دەڵێ ٢٠٪ی ئەو کەسـانەی لـە شـارەکان کـار دەکەن‌و هێندێك لە کارگاکان کەمتر لە ٥ کەس کاری تێدا دەکەن، بیمەی خانەنشینی‌یان نیە. ٢٠٪ لە حەشیمەتی ئێـران کـە نیزیـك بـە ١٤ میلیۆن کەس دەگرێتەوەو زیاتر لە قەراخ شارەکان دەژین لـەو حاڵـەتـەدان. بـەکورتی بـە پێـی ئامـاری بـانکی ناوەنـدی لـە مـاوەی ساڵێکدا (٨٤ ـ ٨٥) خەرجی دەرمان ١٨/٧٪ زیادی کردووەو بە پێـی ئـەم لێکدانەوەیـە رادەی بـەرەوژوو چـوونی خـەرجی دەرمـانی لـە ساڵەکانی ٨٦و ٨٧دا زۆر لەو رەقەمە تێ‌دەپەڕێ.

ئێمە لەو باوەڕەداین کە لە ئێرانی داهاتوودا پێویستە دەرمان‌و لەشساغی بۆ چین‌و توێژە کەم داهات‌و هەژارەکان دابین بکرێ.

ب ـ هەژاریو بێدەرەتانی

هەژاریو بێدەرەتانی یەکێك لە دیارییەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ خەڵکی ئێرانە کە بەداخەوە ساڵ بە ساڵ پەرەگرتووتر دەبێ. خەڵکی ئێران کە بە بوونی وڵاتێکی دەوڵەمەند لە باری سەرچاوە سەرزەویو ژێرزەوییەکان دەبوایە خەڵکێکی بەختەوەرو خوەشگوزەران بان، بەهۆی سیاسەتی ئابووریی هەڵە، بێکیفایەتیی دەسەڵاتبەدەستانو بەتایبەتی گەندەڵیو فەسادی ئیداری، دوچاری رەوشێکی وا هاتوون کە جاری وایە بۆ پەیدا کردنی نانی شەو یان چارەسەری نەخۆشی منداڵیان دەست دەدەنە هەموو کردەوەیەکی ناشایستو ناڕەوا. دیارە ئاسەوارە نالەبارەکانی سزا نێودەوڵەتییەکان لە سەر ئابووریی ئێران بەبۆنەی پێداگری رێژیم لە سەر پیتاندنی ئۆرانیۆمیش بەشێك لە هۆیەکانی ئەم هەژاریو گرانیەن.

"ناوەندی پارێزەرانی مافی مرۆڤ" لە ساڵی ١٣٨٤دا دەنووسێ لە خۆشبینانەترین هەڵسەنگاندنی رەسمیی دەوڵەتدا، ١٠ تا ١١ میلیۆن کەس لە حەشیمەتی ئێران ناتوانن لانیکەمی پێداویستییە بنەڕەتییەکانی خۆیان دابین بکەن. بەڵام بە پێی راپۆرتی رۆژنامەی "آفتاب یزد" کە لە رێکەوتی ٢٣ی جۆزەردانی ١٣٨٧دا بڵاو بۆتەوە، ١٤ میلیۆن کەس لە ژێر هێڵی هەژارییدا دەژین، کە دەبێتە ٢٠٪ لە حەشیمەتی گشتیی وڵات.

بە پێی ئەم ئامارانە، لە نێوان ساڵەکانی ١٣٨٤ ـ ٨٧، لانیکەم ٣ میلیۆن کەس چوونەتە ژێر هێڵی هەژاری.

گۆڤاری ئابووریی "شونیکس" ئاستی ئاوسانی رەسمی لە ١٨٠ وڵاتی دنیا لە ساڵی ٢٠٠٧ی بڵاو کردۆتەوە. بە پێی ئەو ئامارانە، وڵاتی وێنزۆئێلا بە نرخی رەسمی ئاوسانی ١٨٪و کۆماری ئیسلامی بە نرخی ئاوسانی ١٩٪ی لە روتبەی ١٧٥ و ١٧٦ دانو تەنیا چوار وڵاتی ئێریترە، گینە، میانمارو زیمبابوە کە تووشی قەیران بوون، نرخی ئاوسانیان لە ئێران زیاترە.

بێجگە لەوە کە ئەو ئامارانە جێگای بڕوا نین، چونکە لە لایەن ناوەند یان کاربەدەستانی رەسمیی وڵاتەوە راگەیەندراون، شارەزایانی ئابووری لەو باوەڕەدان کە ئاماری راستەقینە لە ئێران زۆر لەو رادەیە زیاترە.

هەڵدانی واقعی ئابووری "رشد واقعی اقتصادی" لە سەرمایەدانانەوە سەرچاوە دەگرێ، لە حاڵێکدا بە پێی ئامارێك کە لە لایەن بانکی ناوەندییەوە بڵاو کراوەتەوە، نرخی هەڵدانی سەرمایەدانانی ناخالیس لە ١٤٪ لە ساڵی ١٣٨٠ گەیشتۆتە نێزیك بە سفر لە ساڵی ١٣٨٦دا.

بە لەبەرچاوگرتنی وەستانی هەڵدانی سەرمایەدانان، چۆن دەکرێ لەگەڵ بێکاری بەربەرەکانێ بکەی. قووڵایی ئەم تراژێدیایە کاتێك روونتر خۆی دەنوێنێ کە لە بیرمان نەچێ ٨٠٪ی داهاتی ئەرزیی ئێرانو ٦٠٪ی بوودجەکەی لە داهاتی نەوت دەست دەکەوێو، ئەگەر سەیرێکی قیمەتی نەوت بکەین لە ماوەی ٣ ساڵی رابردوودا قیمەتی نەوت زیاتر لە ٣ قات چۆتە سەرێ، بەڵام بە پێچەوانەی ئەو هەموو داهاتانە، خەڵك رۆژبەڕۆژ زیاتر برسیو بێکار دەبێو، حەشیمەتی زیاتر دەکەونە ژێر هێڵی هەژاری.

لێکۆڵینەوەیەکی دیکە باس لەوە دەکا کە پێکهاتەی ئابووریی ئێران، پێکهاتەیەکی نەوتییە. بوونی دامەزراوە هاوتەریبەکان (نهادی موازی)و بونیادە جۆراوجۆرەکان، فەزای ئابووریی وڵاتیان ناڕوون کردوە.

ـ ئەم بونیادانە نیزیك بە نیوەی بەرهەمی ناخالیسی نەتەوەیی (ملی)یان لەبەردەست دایەو، تا ئێستا لە دانیماڵیات چاوپۆشییان لێ کراوەو زۆربەیان سەر بە سوپای پاسداران یان ئاخوندە دەستڕۆیشتووەکانن.

ـ لە ساڵی ١٣٨٧دا ٢ میلیاردو ٦٤٣ میلیۆن دۆلار سەرمایە لە ئێران چۆتە دەرێ، ٢٠٠ شیرکەت بەهۆی ئێرانییەکانەوە لە دوبەی سەبت کراون.

ـ لە بەندەرەکانی ئێراندا ١٦٠ ئێسکلە هەیە کە هیچ کۆنترۆڵێکیان بەسەرەوە نیە. گومرگی مێهرئابادی ٥ لە کۆنترۆڵی بەرپرسانی ئەو فرۆکەخانەیەدا نیە، بایی ساڵانەی قاچاخی شتومەك لە ئێراندا لە نێوان یەك میلیاردو ٦٠٠ میلیۆن دۆلار تا ٧ میلیارد راگەیەندراوە، کە زۆربەی لە ژێر کۆنترۆڵی سوپای پاسداران دایە.

تا رێژیمی کۆماری ئیسلامیو باندە جۆراوجۆرە ئابووریو تالانچییەکان لەسەر کار بنو دەستیان بەسەر ئابووریی ئێراندا گرتبێ، قەیرانەکان زیاترو زیاتر دەبنو خەڵکی ئێران هەژارترو کێشەکان زیاتر قووڵ دەبنەوە.

ج ـ پەرەگرتنی دیاردە دزێوە کۆمەڵایەتییەکان

لە وەزعێکی ئابووریی ئەوتۆدا کە پێشتر ئیشارەی پێ کرا، چوونەسەری رۆژبەرۆژی ئاستی بێکاری، شتێکی چاوەڕوان کراوە. ناوەندی ئاماری ئابووریی ئەمریکا، رادەی بێکاری لە ئێراندا ١١٪ باس دەکا. بە لەبەرچاوگرتنی ئەو راستییەی کە تەنانەت ئەو کەسانەی کە لە ئێراندا کاریشیان هەیە، رادەی داهاتەکەیان ئەوەندە نزمە کە وەڵامدەری پێویستییە سەرەکییەکانی ژیانیان نیە، دەکرێ بێنینە بەرچاومان کە حاڵو گوزەرانی ئەو حەشیمەتە بێکارە چەندە سەختو تاقەت پڕووکێنە. بەڵام بێگومان ئاستی بێکاری هەر بەوەندەی کە هەیە راناوەستێو پێ بە پێی چوونەسەری ئاوسانی دراو، داخرانی کارخانەکان، وەزعی خراپی جووتیاران بەتایبەت لەم وشکەساڵییەداو، بەگشتی ئاڵۆزتربوونی وەزعی ئابووریی ئێران، روو لە پەرەگرتن دەکا.

دەردی سەرباری ئەو دەردانەش کە خەڵکی ئێران دوچاری بووە، رووله زیادبوونی رادەی موعتادەکانە، کە پڕئێشوئازارترین دەردی کۆمەڵایەتیی ئەمڕۆی خەڵکی ئێرانەو لە دیارییەکانی رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە. فەزای حاکم بەسەر خەڵکی ئێراندا بەهۆی گرانی، بێکاری، ناهومێدی بە داهاتوو، نەبوونی سەرگەرمیی سالمو لەوەش زیاتر ئامادەکاریو ئاسانکاریی رێژیم لە بڵاوبوونەوەی ئەم مادده ماڵوێرانکەرەدا، رادەی موعتادەکان بە شێوەیەکی بەرچاو روو لە زیادبوون دەکا.

زیندانەکانی کۆماری ئیسلامی، قوتابخانە ناوەندیو تەنانەت هێندێك لە سەرەتاییەکان، مەکۆی دوچاربوونی لاوەکان بەو ماددانەن. بۆیە ئێستا یەکێك لە گەورەترین نیگەرانیو دڵەڕاوکێی بنەماڵەکان ئەوەیە کە چۆن منداڵەکانیان لە دوچاربوون بەو بەڵایە بپارێزن، یان ئەگەر کەس یان کەسانێك لە بنەماڵەکانیاندا دوچاری ئەم دەردە بوون، چۆن رزگاریان بکەن.

هەمووی ئەم وەزعەش دەستیان داوەتە یەکو فەزایەکی ئالوودەیان پێك هێناوە بۆ پەرەگرتنی لەشفرۆشی، هەڵوەشانەوەی بنەماڵەکانو دەیان دەردی بێدەرمانی دیکە. دیارە رێژیمیش هەروەك لە رابردوودا نەیتوانیوەو زۆرجاریش نەیویستوە بەرگری لە پەرەگرتنی ئەم دیاردە دزێوانە بکا، لە داهاتووشدا ناتوانێو بەداخەوە دەبێ چاوەڕوانی پەرەگرتنی زیاتری ئەو دیاردانە بین. چونکە دەسەڵاتدارانی رێژیم بێجگە لەوەی کە تەنیا لە فکری خۆیاندانو ئەوەی بیری لێ ناکەنەوە سەلامەتی کۆمەڵگاو بەختەوەریی خەڵکە، تەنانەت ئەگەر بیشیانەوێ، بەم عەقڵییەتو ئیدئۆلۆژییە دواکەوتووانەیە ناتوانن گرفتەکانی ئەم سەردەمەی کۆمەڵگا چارەسەر بکەن. تەنیا رێگایەك کە ئەوان بیریان لێ کردۆتەوە، سەرکوتو زەبرو زەنگ نواندن بەسەر خەڵکدایە. ئاکامی ئەم کارەش هیچ نەبووە بێجگە لە تووڕەییو بێزاریی زیاتری خەڵکی وەزاڵەهاتوو کە رۆژبەرۆژ زیاتر لە رێژیم دوور دەکەوێتەوەو لە بەرانبەریدا رادەوەستێ.

لێرەدا بۆ روونبوونەوەی زیاتر ئاماژە بە ئامارێك دەکەین کە لە لایەن دەسەڵاتدارانی رێژیمەوە راگەیەندراوە. ماڵپەڕی رەسمیی مەجلیسی رێژیم لە راپۆرتێکدا رادەگەیەنێ: "بە پێی ئامارەکانی ستادی بەرگری لە مادده سڕکەرەکان کە لەبەر دەستدایە، نیزیك بە ٢٠ هەزار قوتابی کەوتوونەتە داوی ئێعتیادەوە."

سەرنجڕاکێشتر ئەوەیە بە پێی ڕاگەیەندراوی ئەو ماڵپەڕە "لە کاتی هاتنە سەرکاری ئەحمەدی‌نەژاد، بوودجەی بەرگریی لە ئێعتیاد لە ٢٠ میلیارد تمەنڕا بۆتە نێزیك بە ٢ میلیارد تمەن. ناوەندی لێکۆڵینەوەکانی مەجلیس ڕەوتی ئێعتیاد، خۆکوژی، دزی، هەڵاتن لە ماڵ، قەتڵ، شەڕو تاوانە جنسی‌یەکانی (جرائم جنسی) خستۆتە بەر لێکۆڵینەوەو ڕایگەیاندوە کە لە ئاکامی لێکۆڵینەوە لەو خەسارانەدا دەرکەوتووە کە هێندێك لەوان وەك ئێعتیاد، ڕەوتێکی بە تەواوی بەرەو هەڵکشانیان هەیە، بەشێوەیەك کە لە دەورەیەکی ٧ ساڵی‌دا، دەگاتە دوو بەرانبەر."

ناوەندی خەبەریی "ئیسنا"، ڕۆژی ٧ی نوامبری ٢٠٠٧ لە قەولی ڕەوانپزیشکی ڕێکخراوی بێهزیستیی خوراسان رادەگەیەنێ رادەی موعتادان لە وڵاتدا لە نێوان ٢ تا ٤ میلیۆن کەسە. ئاماری ناوەندی لێکۆڵینەوەی وەزارەتی بێهداشت لە ساڵی ١٣٨٠دا بوونی ٣ میلیۆن‌و ٧٦١ هەزار موعتاد لە وڵاتدا دەسەلمێنێ. ئەو ڕەوانپزیشکە دەڵێ ئەگەر وای دابنێین کە هەر کەسێکی موعتاد لەگەڵ ٥ کەس لە نێزیکان‌و ئەندامانی بنەماڵەی خۆی‌دا پێوەندیی هەبێ، ١٠ تا ٢٠ میلیۆن کەس لە حەشیمەتی ئەم وڵاتە بە دەردی "ئێعتیاد"ەوە دەناڵێنن.

دوایین بابەت کە لەو پێوەندی‌یەدا پێویستە ئاماژەی پێ بکەین، بڵاوبوونەوەی مەوادی موخەددیر لە زیندانەکاندایە. سەرۆکی ڕێکخراوی زیندانەکانی ئێران بەشێوەی فەرمی دانی بەوەدا ناوە کە ماددەی سڕکەر لە زیندانەکاندا بڵاو دەبێتەوەو مەسرەف دەکرێ. ئەو دەڵێ لە ماوەی ٣ ساڵی ڕابردوودا ٨٠ کیلۆگرەم هێرۆئین لە زیندانەکاندا دۆزراوەتەوە.

پرسێکی گرنگ‌و جێگای ئافەرین کە لەپێوەندی لەگەڵ بەربەرەکانێ دژ بە ئێعتیاد دەبێ ئاماژەی پێ‌بکەین، ئێقدامی ژمارەیەك لە خەڵکی نیشتمانپەروەرو خێرخواز لە کوردستاندایە کە لەگەڵ ئەو هەموو بێ‌دەرەتانی‌یە دەستیان داوەتە دەستی یەك‌و شوێنگەلێکیان پێکهێناوە بۆ فریاکەوتنی تووشبووان بە مادە سڕکەرەکان‌و، لەو ڕێگایەوە توانیویانە ژمارەیەکی بەرچاو لەو تووشبووانە ڕزگار بکەن. ژمارەیەك لە پسپۆڕو شارەزایانی بواری ئێعتیاد لەو شوێنانە خۆبەخشانە کار دەکەن‌و زەحمەت دەکێشن.

حیزبی دێموکرات لەو باوەڕەدایە کە ئەم کارە مرۆڤانی‌یە بێجگە لەوەی کە گیانی ژمارەیەك لە تووشبووان ڕزگار دەکا، هیواش دەبەخشێ بەو بنەماڵانەی کە جگەرگۆشەکانیان تووشی ئەم بەڵا پڕمەترسی‌یە بوون، لە هەمانکاتدا بەربەرەکانی‌یە لەگەڵ سیاسەتەکانی ڕێژیم کە لە کوردستاندا بە پێی بەرنامە گەنجەکان تووش دەکاو هەر بۆیە پشتیوانییان لێ‌دەکاو داوا دەکا کە خەڵك بەتایبەت دەوڵەمەندەکان هەرچی زیاتر لەو ڕێگایەدا هەنگاو هەڵبگرن‌و بە فریای لاوەکانی وڵاتەکەیانەوە بێن.

***

سەرەڕای هەموو ئەو گرفت‌و قەیرانە ئابووری، کۆمەڵایەتی، لەشساخی‌و دەروونی‌یە کە بەهۆی کردەوەو سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی‌یەوە تووشی کۆمەڵگای ئێران بوون، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی درێژە بە سیاسەتی بێدەنگ‌و سەرکوتکردن، قبووڵنەکردنی هیچ دەنگ‌و ڕەنگێکی جیاوازو هەوڵی فاشیستی بۆ یەکدەستکردنی کۆمەڵگا دەدا.

هەموو داواکاریی ماف‌و ئازادی‌یەك سەرکوت دەکا، هیچ ڕەخنەو تەنانەت بۆچوونێکی ساکاری جیاوازیش قبووڵ ناکاو دوژمنی تێکنۆلۆژیی پێشکەوتووی گەیاندنی زانیاریی دروست بە خەڵکە. ڕێژیمی ویلایەتی فەقیە لەم چوار ساڵەی دوایی‌دا بە دەیان جارو لە دەیان ڕاگەیەندراوی کۆڕۆ کۆمەڵە جیهانی‌یەکانی لایەنگری مافی مرۆڤو ئازادی‌دا، وەك پێشێلکەری مافی مرۆڤو سەرکوتکەری ئازادی مەحکووم کراوەو بە هاتنە سەرکاری ئەحمەدی‌نەژاد، سیمای ڕاستەقینەی کۆماری ئیسلامی بۆ هەموو جیهان ڕوون بۆتەوە.

قەیرانە جۆربەجۆرەکانی نێو کۆمەڵگا، چین و توێژەکانی خەڵکی ئێرانی وەدەنگ هێناوەو خەباتی بەربڵاو بۆ گەیشتن بە ماف و ئازادییەکان بەڕێوەن.

ئەمڕۆ لە هەموو گۆشەو کەناری ئێراندا، ئێمە شاهیدی دەربڕینی نارەزایەتیی کرێکاران، ژنان، مامۆستایان، خوێندکاران و بەشێك لە کەسایەتی‌یە ئایینی‌یەکانین. ئێستا کەلێنی نێوان خەڵك و حکومەت زیاتر لە هەموو ساڵانی رابردوو بەرینتر بۆتەوەو بەربەرەکانێی خەڵك رادیکاڵتر بۆتەوە.

بەڵام بەداخەوە ئێستاش لەبەر ئەوەی بەربەرەکانێی خەڵك کەمتر لە ژێر ڕێبەرایەتیی حیزبە سیاسی و سەندیکاکان و بە شێوەی یەکگرتوو بەڕێوە دەچێ، ڕێژیم ئاسانترو بە نرخێکی هەرزانتر بۆ ڕێژیمەکەی، حەرەکەتە ئێعترازی‌یەکان سەرکوت دەکا. هەربۆیەش لەم کاتەدا گرنگترین ئەرکی رێکخراوەکانی ئۆپۆزیسیۆنی دێموکرات ئەوەیە کە یەکگرتوویی‌یەك لەسەر خاڵە هاوبەشەکان پێك بێنن و بەم چەشنە لەسەر یەکگرتوویی ریزەکانی خەڵکی دژ بە ڕێژیم، شوێندانەر بن.

خاڵی گرنگی جێی سەرنج ئەوەیە کە لەبەر جۆربەجۆریی ویستەکانی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران و جیاوازیی نەتەوەیی و فرەنەتەوەیی‌بوونی کۆمەڵگا، تاکە حیزبێکی سیاسی بە هەر بیروباوەڕێکەوە، ناتوانێ هەموو ویست و داواکاری‌یەکانی خەڵکی ئێران لە خۆیدا کۆ بکاتەوە، بەڵکوو بۆ بەرەوپێشچوونی خەباتی مافویستانەو دێموکراسیخوازانە لە ئێران، پێویست بە رێککەوتنی هێزو حیزبەکان و پێکهاتنی بەرەی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆنی دێموکرات دەکا.

حیزبی دێموکرات لە مێژ ساڵە لەو پێوەندی‌یەدا هەوڵی داوە، هەرچەند ئاکامی ئەو هەوڵانە زۆر کەمتر لە رادەی چاوەڕوانی‌یەکانە، بەو حاڵەش ئێمە بێ‌هیوا نەبووین و پێویستە لەو بوارەدا هەوڵی زیاتر بدەین. کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فێدراڵ تا ئێستا باشترین دەسکەوتی حیزب و باقیی هێزەکانی نەتەوە چەوساوەکانی ئێرانە. ئەو کۆنگرە سەرەڕای خاڵە لاوازەکانی، تەنیا هاوبەندیی (یەکگرتنی) گشتی‌یە کە تا ئێستا لە ئێراندا هەیە. ئەرکی حیزبی دێموکرات، پشتیوانی و بەهێزترکردنی زیاتری ئەم کۆنگرەیەیە.

خەباتی نەتەوە ستەملێکراوەکان

لەم چەند ساڵەی دواییدا بینەری هەڵکشانی ویستی نەتەوەکان لە ئێران بۆ گەیشتن بە ماف و ئازادی‌یەکانیان بووین. لە هەمولایەکی ئەم وڵاتە، نەتەوە ماف لێ زەوتکراوەکان، خەباتی مافویستانەیان گەشەی سەندو هاوکات سەرکوت و زەبروزەنگی رژیم بۆ سەر ئەو نەوتەوانە توندتر و درندانەتر بوو. لە بەلووچستان زۆر بێ‌بەزەیی‌یانە خەڵك دەکوژن و بە ناوی "ئەشرار"، دەیان کەسیان ئێعدام کردوە. لە تازەترین نموونەدا رۆژنامەنووس و چالاکی مەدەنی، "یەعقووب مێهرنەهاد"یان لە بەرچاوی هەموو دنیاو سەرەڕای نارەزایی جیهان ئێعدام کرد.

لە ئازەربایجان هێنانە ئارای ویستە سەرەتایی‌یەکانی نەتەوەیی لەگەڵ زیندان و ئەشکەنجە بەرەوڕوو دەبێ و سووکایەتیی بە نەتەوەی تورك گەیشتە ئاستی بڵاوکراوە رەسمی‌یەکانی حکومەت. لەو پێوەندی‌یەدا سووکایەتیی رۆژنامەی "ئێران" لە کاریکاتۆرێکدا نارەزایی بەربڵاوی تورکەکانی لێکەوتەوە. لە سەرانسەری ناوچە تورکنشینەکانی ئێراندا، تورکەکان رژانە شەقامەکان و بە دروشمەکانیان ئەو بێ‌حورمەتی‌یە بە خۆیان مەحکووم کرد. ئاکامی ئەم رێپێوانانە بوو بە هۆی کوژران، بریندار بوون و زیندانی کردنی سەدان کەس لە تورکە ئازەری‌یەکان.

ڕێژیم لە خووزستان و دژ بە عەرەبی ئەهوازی، هەموو شێوەکانی سیاسەتی سڕینەوەو بێدەنگ کردن بەڕێوە دەباو خۆپیشاندانی خەڵکی عەرەب دژ بە سیاسەتی قەلاچۆی بێدەنگ، بە شێوەیەکی درندانە سەرکوت کردو ئێستاشی لەگەڵ بێ چالاکان و

ڕۆژنامەنووسانی خووزستان، بە تاوانی ئەو خۆپیشاندانانە دەخاتە زیندانو ژێر ئەشکەنجەو لە دوایین کردەوەیدا "یووسێف بەنی توروف" چالاکی عەرەبی ئەهوازیی بە تۆمەتی داواکردنی خوێندن بە زمانی زگماکی ٥ ساڵ زیندانی بەسەردا سەپاند.

تورکمەنەکان کە لە باری ئابووری‌یەوە لە هەژاری‌دا ڕاگیراونو زۆربەیان لە باری ئایینی‌یەوە لەگەڵ ئایینی ڕەسمیی ئێران جیاوازی‌یان هەیەو لە ژێر زەبروزەنگی دوولایەنەدان. هەڵسووڕاوانی سیاسی‌یان بە تاوانی جیایی‌خواز، قاچاخچی‌و بەکرێگیراوانی بێگانە زیندانی‌و ئێعدام دەکرێن.

ڕێژیم سەرەڕای حاشاکردن لە بوونی نەتەوەی جیاوازو سووکایەتی بە شوناسی ئەو نەتەوانە، بەرامبەر بە نەتەوە ستەملێکراوەکان درێژە بە سیاسەتی هەمیشەیی کوشتوبڕو قەڵاچۆکردنو سەرکوتی بێ‌بەزەیی‌یانە دەدا. بە خۆشی‌یەوە کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ کە بە بەشداری چەند ڕێکخراوی سیاسی‌و ئەنجومەن لە نەتەوەکانی ئێران پێکهاتووە، ڕادەی ئەندامەکانی ئێستا گەیشتۆتە پازدە ڕێکخراوو ئەنجومەن. هەوڵی یەکگرتووی ئەم کۆنگرەیە پێکهێنانی ئێرانێکی فیدراڵە کە لەوێدا هەموو نەتەوەکان ئیدارەی ناوچەی خۆیان بەدەستەوە بگرنو لە ژێر زوڵمو زۆری حکوومەتەکانی ناوەندی ڕزگاریان بێ، تا ئێستا ئەم کۆنگرەیە تەنیا یەکگرتنێکی ئۆپۆزیسیۆنە کە لە ئێراندا بوونی هەیە.

لە بەرانبەر ئەم یەکگرتنەو برایەتی‌و هاوخەباتیی نەتەوە ستەم لێکراوەکان، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەوڵی داوە کە لە بەکرێگیراوانی خۆی هێندێك ڕێکخراو لەو نەتەوانە پێك بێنێ کە ئەرکی پێ‌ئەسپێردراویان بریتی‌یە لە پێکهێنانی دووبەرەکی‌و دوژمنایەتی لە نێوان نەتەوەکانی ئێران. لەم دوایی‌یانەدا ڕێژیم تێکۆشانی خۆی لەم بوارەدا چڕتر کردۆتەوەو، بەتایبەت کار دەکا بۆ دووبەرەکی پێکهێنان لە نێوان کوردو تورکەکانی ئازەربایجان. بۆیە ئەرکی هەموو نەتەوەکانی ئێران ئەوەیە کە وریا بنو بە برایەتی‌و خەباتی هاوبەش ئەم پیلانانەی ڕێژیم پووچەڵ بکەنەوە.

بەڵام ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر بەوە نەوەستاوەو تێکۆشاوە بە شێوەیەکی نهێنی‌و لەسەرەخۆ پیلانی گۆڕینی دێموگرافیای ناوچەکانی غەیری فارسنشین بەتایبەت ناوچە سنوورییەکان بەڕێوە بەرێ، کە دیارە ئەو پیلانەش نهێنی نەماوەتەوەو نەتەوە وشیارەکانی ئێران لێی ئاگادارنو بەپێی توانا بەربەرەکانێی لەگەڵ دەکەن.

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، بە پێی سیستمە ئیدئۆلۆژیکی‌یە چەقبەستووەکەی، توانای وەدیهێنانی هیچ داواکاری‌و ویستێکی کۆمەڵگای ئێرانی نیەو تا دێ ستەمو سەرکوت بەرامبەر بە خەڵکی ئێران زیادتر دەکا. سەرکوتو چەوساندنەوەو کپ کردنی دەنگی مافخوازانەی خەڵك، ڕەوتی هەمیشەیی سیاسەتی ڕێژیم بووەو لەم ساڵانەی دواییدا خێراترو دڕندانەتر بەڕێوە چووەو بەرامبەر بە ویستو داواکاریی کۆمەڵانی خەڵك، تیغی لە کالان دەرکێشاوە. لە بەرامبەر ئەم سیاسەتەی ڕێژیمیشدا، هەموو پێکهاتەکانی کۆمەڵگا، بە هەموو چینو توێژەکانەوە، هاتوونەتە مەیدانی خەباتو مافخوازی‌و خەباتی چینو توێژە جیاجیاکان پەرەی گرتوە. قووڵتر بوونەوەی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی‌یەکان، دەرەنجامی سیاسەتی سەرکوتی ڕێژیمو وشیار بوونەوەی زیاتری خەڵکە. لێرەدا بە کورتی ئاماژە بە هێندێك لەو بزووتنەوە کۆمەڵایەتی‌یانە دەکەین کە لەم چەند ساڵەی دوایی‌دا ڕەوتێکی خێراتریان وەپێش گرتوەو گۆڕەپانی خەباتیان پڕ جۆربەجۆری‌و پلۆرال کردوە.

ـ بزووتنەوەی کرێکاران

سەرەڕای پەسندکردنی یاسای دژە کرێکاری لە مەجلیسو دامو دەزگاکانی ڕژیم دا، دەستبەسەرکردنو بانگکردنی کرێکاران بۆ بێ‌دادگاکانی ڕژیم، پەرەیان ئەستاندوە. دەستبەسەرکردنی چالاکانی کرێکاری لە هەموو شارەکانی ئێران، سەرکوتی ئەندامانی

سەندیکای ئوتوبووسرانیی تاران، سەرکوتی بێبەزەییانەی هەموو ناڕەزایەتییەکی کرێکارانو بەتایبەت هێرشی دڕندانە بۆ سەر کرێکارانی نارازیی نەیشەکەری هەفت تەپە، ئازارو ئەشکەنجەی چالاکانی کرێکاریو ... سیاسەتی ڕەچاوکراوی کۆماری ئیسلامی بوون.

هەمووی ئەم ستەمو زەبروزەنگەش تەنیا لە بەر داخوازی ڕەوای کرێکاران وەك زیاد کردنی مووچەی کار بە گوێرەی گرانی بازاڕ، دانی مووچەی دواکەوتوویان کە جاری وایە بۆ ماوەی ٨ مانگ نادرێو، لەکار دەرنەکرێنو بێکار نەبن. بەڵام وەزعی کرێکارانی کوردستان لەونێوەدا خراپتر لە کرێکارانی بەشەکانی دیکەیە. بە هۆی نەبوونی کار لە کوردستان خەڵکی هەژارو بێدەرەتان بۆ پەیدا کردنی کار روو دەکەنە کوورەخانەکانو شوێنە دوورەدەستەکان. لەو شوێنانەش بە مووچەی کەمتر لە کرێکارانی خۆجێی دەیانچەوسێننەوەو هیچ ئۆرگانێکیش بەرگری لە مافە زەوت کراوەکانیان لە بەرانبەر خاوەن کاردا ناکا. بەشێکی زۆر لەو کرێکارانە ساڵانە بەهۆی نەبوونی ئاسایشی کار، یان بە هۆی هەلومەرجی دژواری کار، نەخۆشو کەمئەندام دەبن یان دەکوژرێن. بەشێکی دیکەش کە لەبەر ناعیلاجی روو دەکەنە کاری تاقەتپرووکێنی کۆڵبەری لە ناوچە سنوورییەکان، رۆژانە دەکەونە بەر دەسڕێژی بەکرێگیراوانی رێژیمو گیانیان لەدەست دەدەن.

کۆماری ئیسلامی رێگەی بە کرێکاران نەداوە کە رێکخراوی کرێکاریی سەربەخۆ پێك بێننو ویست و داواکارییەکیان وەڵام نەدراوەتەوە.

ـ بزووتنەوەی ژنان

لەم چەند ساڵەی دواییدا بزووتنەوەی ژنان بۆ دەستەبەرکردنی مافەکانیان گوڕوتینێکی زۆری بەخۆوە بینیو سەرەڕای سەرکوت و داپڵۆسینەکانی رژیم، ئەم بزووتنەوە کۆڵی نەداوە. رژیم بە دەرکردنی یاسای دواکەوتوانەی دژ بە ژنانو هێنانە ئارای پلانی بەناو ئەمنییەتیو کۆمەڵایەتیی جۆربەجۆر، گوشاری سەر ژنانی زیاتر کردوەو لە بەرامبەردا ژنانی یەکسانیخوازیش بە کۆبوونەوەو دەربڕینی ناڕەزایەتییەکانو خۆپیشاندانو وەڕێخستنی کەمپەین بۆ لابردنی هەڵاواردنو ستەم خەباتیان کردوە.

سەرەڕای سیاستەکانی دەسەڵات، ژنان لە ئێران بە دەست کەلتووری دواکەتوانەکانی کۆمەڵگاشەوە دەناڵێنن.

خاڵی جێگای سرنج لە چالاکیی ژنان لە ئێران، رۆڵی بەرچاوو پێشەنگیی ژنانی کورد لەو خەباتە مافخوازنەدایە. لە پێناو ئەم خەباتەی کە ژنانی کورد لە کوردستان دەیبەنە پێش، ژمارەیەکی بەرچاویان تا ئێستا زیندانی کراون. بەڵام هەمووی ئەوانە نەیانتوانیوە ورەی بەرزی ژنانی وشیاری کوردستان دابەزێنن.

ـ بزووتنەوەی مامۆستایانی قوتابخانە

توێژی زەحمەتکێشی مامۆستایانی قوتابخانە لە ئێران، تووشی وەپەراوێزخران و ئاوەڕنەدانەوە لە ویستەکانیان بوونو چالاکیی هێمنانەی ئەم توێژە بەتایبەت کۆبوونەوەی هێمنانەیان لە ٢٣ی ڕەشەممەی ١٣٨٥ لە بەردەم مەجلیسی رێژیم بەرەورووی خراپترین سەرکوتو لێدان بۆتەوەو جگە لە سووکایەتی پێکردنو دەسبەسەرکردنی چالاکانی ئەو بەشە، وەڵامێکی دیکە بە ویستەکانیان نەدراوەتەوە. لەم بوارەشدا دەوری مامۆستایانی کورد لە کوردستان بەرچاوە. هەر ئێستا ژمارەیەك لە مامۆستایانی قوتابخانەکانی کوردستان لە زینداندانو سزای قورسیان بۆ دیاری کراوە.

ـ بزووتنەوەی خوێندکاران

ڕێژیم وەك هەمیشە زانستگاو خوێندکاری ڕەخنەگری پێ قبوول ناکرێو بە هاتنە سەرکاری ئەحمەدی نژاد، هەوڵی سەپاندنی زەختی نیزامی ـ ئیدئۆلۆژیکی لە زانستگاکاندا زیاتر بووە، مامۆستایانی جودابیر وەدەر نراونو پرۆژەی ئیسلامیکردنی زانستگا درێژەی پێ دەدرێ. هەڵسوکەوتی دڕندانەو سەرکوتکەرانە بەرامبەر بە چالاکانی خوێندکاری لە ئێراندا توندتر بۆتەوەو بە دەیان خوێندکار تووشی دەرکردن لە زانستگا، گرتن، ئەشکەنجەو زیندانی درێژماوە بوون. بزووتنەوەی خوێندکاری بە جیاکردنەوەی ڕێگای خۆی لە قۆڵەکانی نێو حاکمیەت، ڕەوتی دێموکراسیخوازی و ڕەخنەی ڕادیکاڵی گرتۆتە پێش.

***

لە سەرتای هاتنە سەرکاری ڕێژیم، بەتایبەت لەم ٣ ـ ٤ ساڵەی دواییدا، داخستنی ڕۆژنامە جیابیرەکان، فیلتەرکردنی سایتەکانو کاناڵە ماهوارەییەکان، محاکمە کردنی ڕۆژنامەنووسەکانی ناحکوومیو سەپاندنی سزای قورس بەسەر ئەواندا، لە دیاردە بەرچاوەکانی نەبوونی ئازادیی ڕادەربڕین لە ئێران بوون.

بەڵام سەرەڕای ئەوەش، خەڵکی ئازادیخوازی ئێران بە چۆکدا نەهاتوونو ئەوانیش ئازایانەترو لێبڕاوانەتر لە پێشوو بە گژ هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمدا هاتوونەتەوە. بەگژداهاتنەوەی خەڵكو سەرداننەنواندنیان، دژکردەوەی توندوتیژیی بەدواوە بووە، بۆیە دەبینین لەو ساڵانەدا ڕادەی ئێعدام تەنانەت ئێعدامی مێرمنداڵان ڕوو لە زیاد بوونە.

لەو ناوەدا، وەزعی منداڵو مێرمنداڵان لەوپەڕی خراپیدایە. بێجگە لەوەی کە لەبەر زۆر بوونی ژمارەی ئەو توێژەو کەم بوونی ڕادەی قوتابخانەکانی پێویستو، هەروەها بەهۆی دابین نەبوونی خەرجی خوێندنی منداڵان لە بنەماڵە هەژارەکاندا، ژمارەیەکی زۆر لەوان ساڵانە لە دەرس خوێندنو قوتابخانە دوور دەکەونەوەو تووشی چەندەها گرفتی کۆمەڵایەتی دەبن. ئەوانەش کە لە قوتابخانەکاندان، بیرو زەینیان بە کلتووری دواکەوتووانە، توندوتیژی، ئیدئۆلۆژی ئایینی ڕێژیم دەئاخێندرێن. نموونەی بەرچاوی ئەم شێوە پەروەردەیە بەسیجە کە فێر دەکرێن لە سەر هاوکلاسو تەنانەت دایكو بابو دانیشتوانی گەڕەکەکانیشیان خەبەر بێننەوە. ئەم سیاسەتەی ڕێژیم گەورەترین زەربەیە لە سایکۆلۆژی ئەم منداڵانە کە لە داهاتوودا دەبنە بەڕێوەبەری وڵاتو بنەماڵەو، لە ئاکامدا ئەم کلتوورە دژی مرۆڤانییەی کە تێیدا پەروەردە بوون، دەگوێزنەوە بۆ نەسڵەکانی داهاتوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پشتیوانیی خۆی لە خەباتو چالاکیی مافویستانەی نەتەوە ستەملێکراوەکان، کرێکاران، ژنان، خوێندکارانو مامۆستایانو بەگشتی هەموو بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان دەردەبڕێو بڕوای وایە کە قووڵتربوونەوەی خەباتی نەتەوەکانو چینو توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگا، ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی کە هیچ وەڵامێکی سەردەمیانەی بۆ ویستەکانی ئەو بزووتنەوەگەلە پێ نیە، بەرەو دارمانو هەرەسهێنان دەباو ئەو بزاڤانە، هۆی قووڵبونەوەی دێمۆکراسیو گەرەنتیی سەقامگیریی سیستمی دێموکراتیك و دادپەروەرانەی داهاتوون.

د ـ سیاسەتی نێونەتەوەیی کۆماری ئیسلامی

یەکێك لە بنەماکانی سیاسەتی نێونەتەوەیی کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر لە ڕۆژەکانی سەرەتای هاتنە سەر حوکمی ئەو ڕێژیمە، ناردنی شۆڕشی ئیسلامی بۆ دەرەوە بوو. دیارە ئاکامی ئەم سیاسەتەش یارمەتیدانو بەهێزکردنی تاقمو گرووپە توندڕەوە ئیسلامییەکان لە ولاتانی دیکەو پێکهێنانی ئەم چەشنە گرووپانە بەتایبەت لە ولاتانی ڕۆژهەلاتی نێوەڕاست بووە بەمەبەستی ناردنەدەرەوەی شۆڕشی ئیسلامی. مەبەست لەو کارەش بەهێزکردنی حکوومەتەکانی ناوچەو پێکهێنانی حکوومەتو دەسەلات لە چەشنی دەسەلاتی خۆیان بووە. ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە پێناو ئەو ئامانجەدا لە بواری مالّی، لۆجستیکی، چەكو پەروەردەکردنی کەسانی پسپۆڕو شارەزا لە بواری تەقینەوەو تیرۆر لە هیچ چەشنە یارمەتییەکی ئەو گرووپانە کۆتایی نەکردوە. هەرچەند ئەو ڕێژیمە لە سەرەتاوە لە ڕاگەیاندنی ئەم دروشمە بە ئاشکرا باکی نەبووەو ئەو ئەرکەی وەکوو ئەرکێکی ئیسلامی خۆی زانیوەو شانازیی پێوە کردوە، بەلام حکوومەتەکانی ئورووپاو بە تایبەت ڕۆژهەلاتی نێوەڕاست ئەم پرسەیان بە هێند نەگرت تا ئەو کاتەی کە مەترسییەکانی بەڕێوەبردنی ئەم سیاسەتە بەڕۆکی یەك یەکی ئەوانی گرتەوە.

ئاکامی ئەم سیاسەتە بۆ خەلّکی ئێرانیش، هەزینەیەکی زۆری بووە کە قورسایی خستۆتە سەرشانی ئەوان. یارمەتیدان بە گرووپە تیرۆریستییەکان لە گۆشەو کەناری جیهان، گرتنەبەری پرۆژەی دەستڕاگەیشتن بە چەکی ناوکی، دەستێوەردانی ئاژاوەگێڕانە لە پرسە ناوچەییەکان، سزای زۆری بۆ ئێران بەدواوە بووەو ئەم سزایانە، یەکێك لە هۆیەکانی هەژاریو برسیەتیی خەلّکی ئێرانە.

لەبەر ئەوەی ڕێژیم دژی بڕیارو پەیماننامەکانی کۆمەلّگای نێونەتەوەییەو تەنیا باس لە بایەخە ئیسلامییەکانی شێوەی خۆی لە جیهاندا دەکا، لە دنیادا وەك ولاتێکی سەرەڕۆ لە ئوسوولو پرنسیپە نێونەتەوەییەکان ناسراوە. درێژەی ئەم سیاسەتە بەتایبەت لەم ٢ ـ ٣ سالّەی دواییدا بۆتە هۆی ئەوەی کە ئێران بەرەو لێواری شەڕێکی پڕمەترسی بکێشرێ کە ئاکامەکەی بۆ کەس پێشبینی ناکرێ.

لە پێوەندی لەگەلّ سیاسەتە نێونەتەوەییەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا، ڕادەگەیەنین کە ئەو سیاسەتە لە دژایەتیی تەواو دایە لەگەلّ ویستو ئاواتەکانی خەلّکی کورد لە کوردستانی ئێرانو حیزبی دێموکراتی کوردستان. بۆیە ئێمە:

- پشتیوانی لە ئاشتی لە ناوچەو چارەسەری ئالۆزییەکان لە ڕێگای دیالۆگەوە دەکەین
- دژی پەرەگرتنی چەکی ناوکی لە جیهانو ناوچەداین
- بە پێچەوانەی دروشمەکانی کۆماری ئیسلامی کە بە نیازی دەستڕاگەیشتن بە وزەی ناوکییە بە مەبەستی وەدەستخستنی چەکی ناوکیو دەیەوێ ئەوە بکاتە ویستێکی نەتەوەیی خەلّکی ئێران، ئێمە ڕادەگەیەنین کە خەلّکی پێویستییان بە کار، نان، ئازادی، دێموکراسیو مافی نەتەوایەتیی خۆیان هەیە.

حیزبی دێموکرات بە گوێرەی توانای خۆی لەسەر ئەم سیاسەتانە کە جێگای پەسندی گەلی کوردو بگرە هەموو نەتەوەکانی ئێرانە، پێ دادەگرێ، تەبلیغی دەکاو لە پشتی ڕادەوەستێ.

کوردستانی ئێران

کوردستانی ئێران چوار پارێزگای ئیلام، کرماشان، کوردستان‌و ئازەربایجانی رۆژئاوا لەخۆ دەگرێ. حەشیمەتی ئەم چوار پارێزگایە، بە پێی ئەو سەرژمێرییەی لە لایەن رێژیمەوە ساڵی ٢٠٠٠ کراوە، ٧٨٥١٠٠٠ کەسە کە نێزیک بە ١١/٥٪ی حەشیمەتی تەواوی ئێرانە. بەرینایی کوردستان ١٠٦٥٧٧ کیلۆمێتری چوارگۆشەیە‌و یەك لە پازدەی خاکی تەواوی ئێرانە، (شەهید دوکتور قاسملوو لە کتێبی کوردستان‌و کورددا پێوانەی ناوچە کوردنشینەکانی ئێران بە ١٢٤٩٥٠ کیلۆمێتری چوارگۆشە بەراورد دەکا).

هەمووی ئەو وەزعە نالەبارەی کە لە باری ئابووری، سیاسی‌و کۆمەڵایەتی‌یەوە بەسەر ئێراندا زاڵە‌و پێشتر باسیان کرا، بە چەند قات بەسەر کوردستانیشدا زاڵە.

کوردستان لە باری ئابوورییەوە یەکێك لە دواکەوتووترین بەشەکانی ئێرانە. کارخانە‌و کارگایەکی ئەوتۆی تێدا نیە کە لانیکەم بەشێك لە پێداویستییەکانی ئەم ناوچەیە بەرهەم بێنێ‌و لە هەمان حاڵدا ببێتە شوێنی کارکردنی ژمارەیەکی بەرچاو لە کرێکاران. روانینی رێژیم بۆ کوردستان، روانینێکی ئەمنییەتی‌یە‌و بۆیە سەرمایەدارەکانی ئێران ناوێرن لە کوردستان سەرمایەیان وەگەڕ بخەن. تەنانەت بەشێك لە سەرچاوە ژێرزەوییەکان کە لە کوردستان دۆزراونەتەوە وەك کانگای بەردو زێڕ، لە کوردستان بار دەکرێن‌و لە شارەکانی دەرەوەی کوردستان بە تێچوویەکی زۆرەوە ئامادە دەکرێن‌و دەنێردرێنە بازاڕەکانی نێوخۆو دەرەوەی وڵات.

زۆربەی ئاوی بەنداوەکانی کوردستان، دەگوێزرێنەوە دەرەوەی کوردستان‌و بەم هۆیەوە بەهرەیەکی ئەوتۆیان بۆ کوردستان نیە. ئەم شێوە هەڵسوکەوتەی رێژیم لەگەڵ کوردستان بۆتە هۆی ئەوەی کە سەرمایەدارەکانی کوردیش سەرمایەکانی خۆیان لە کوردستان وەگەڕ نەخەن‌و، ئەگەر بیانەوێ ئەو کارە بکەن، لەگەڵ کۆسپ‌و تەگەرەی جۆراوجۆر لە لایەن رێژیمەوە بەرەورووو دەبن. زەرەرو ئاکامە نالەبارەکانی ئەم سیاسەتگوزاریە بۆ دەسەڵاتدارانی ئێرانیش روون‌و ئاشکرایە، بەڵام بۆ ئەوەی کوردستان لە دواکەوتوویی‌دا بمێنێتەوە، ئامادەی قبووڵکردنی ئەو زەرەرو زیانانەشن.

سەرۆکی "ستاد توسعەی پایدار"ی شاری تاران، دەڵێ: "بە پێی ئاخر سەرژمێریی وڵات لە گەلاوێژی ساڵی ١٣٨١دا ٥٤٢٣٦٠ یەکەی پیشەسازی لە پارێزگای تاران ناسراوە، کە ٣٦٠ هەزاری لە مەحدوودەی شاری تاران هەڵکەوتووە. کەڵەکەبوونی یەکە پیشەسازییەکان لە پارێزگای تاران لە هەر کیلۆمیتری چوارگۆشە ٤٧٠ یەکەیە، لە حاڵێکدا کە لە باقیی پارێزگاکان ١٧ یەکە لە هەر کیلۆمیتر دایە."

ئەو لە درێژەی قسەکانی‌دا دەڵێ: "ئەو ئامارە نیشان دەدا کە هۆی بنەڕەتیی گرفتەکان، نەبوونی دابەشکردنی دادپەروەرانەی سامانی وڵاتە... ."

پێویستە لێرەدا ئاماژە بەو راستی‌یە بکەینەوە کە لە پارێزگای کوردستان‌و باقیی پارێزگاکان کە کوردیان تێدا نیشتەجێیە، نەك هەر ١٧ یەکەی سەنعەتی لە کیلۆمیترێکی چوارگۆشەدا نیە، بەڵکوو زۆر لەوە کەمتریش بوونی نیە.

لە "هەڵسەنگاندنی ئاستی پێشکەوتنی پارێزگاکانی وڵات کە لە ماوەی ساڵەکانی ١٣٨٢ ـ ١٣٦٥" کراوە‌و، لە یەکەم "کۆنگرەی ناوچەیی رێگاکانی پێشکەوتنی ئابووریی پارێزگای کوردستان" کە لە رۆژانی ١٧و ١٨ی رەزبەری ١٣٨٤ لە دانشگای ئازادی ئیسلامیی سنە بەرێوە چوو، خراونەتە بەرباس‌و لێکۆڵینەوە.

"ئاکامی ئەو لێکۆڵینەوەیە دەریدەخا پارێزگاکانی بەهرەمەندی وڵات وەکوو سمنان، تاران، یەزد، ئیسفەهانو... وەکوو پارێزگاکانی پێشکەوتوو و، پارێزگاکانی وەك کوردستان، سیستانو بەلووچستان، کرماشان، ئازەربایجانی رۆژئاوا، ئیلامو... وەك پێشنەکەوتوو لە تەواوی برگە ئامارییەکانی ژێر لێکۆڵینەوەدا، لە جیگای خۆیان (پێشنەکەوتوو) ماونەتەوە. سەرنجڕاکێش ئەوەیە کە ٤ پارێزگا کە کوردیان تێدا نیشتەجێیە لەو ئاستەدان."

بێگومان ئاستی نزمی پێشکەوتوویی پارێزگاکانی کوردستان، لە ساڵی ٨٢ڕا تا ئێستا ئەگەر ئاڵوگۆڕێکیان لەو بارەوە بەسەردا هاتبێ، ئاڵوگۆڕ بەرەو دواوە بووە نەك بەرەو پێشەوە.

ئەم جیاوازیە ئابووریەی کە بەسەر کوردستاندا سەپاوە، هاوکات لەگەڵ سەرکوتو زەبرو زەنگی بێوچانو نەبڕاوەی سەر خەڵك بەتایبەت خوێندکاران، ژنان، کرێکاران، مامۆستایانو رۆژنامەنووسان، ژیانی خەڵکی بە شێوەیەکی ترسناك سەختو دژوار کردوە.

کۆماری ئیسلامی بە درێژایی تەمەنی خۆیو بەتایبەت لە ماوەی ٣ ـ ٤ ساڵی دوایدا جینایەتەکانی خۆی بەرانبەر خەڵکی کوردستان درێژە پێ داوە.

بە پێی ئامارێك کە لە سەرچاوەکانی "کوردستان میدیا"، "چالاکانی مافی مرۆڤی ئێران"و "ئاژانسی هەواڵی موکریان" کۆ کراونەتەوە، لە ٦ مانگی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٨دا، لانیکەم ١١٣ کەس گیراون، زیاتر لە ٢٥ کەس کوژراون، ١٤ کەس بریندار کراون، ١٧ خوێندکار دەستبەسەر کراون، ٦٨ چالاکی مافی مرۆڤو NGOکان حوکمی زیندانیان بەسەردا سەپاوە کە ماوەی زیندانیەکانیان لە نێوان ساڵێك تا ئەبەدە، ٤ چالاکی سیاسی دوور خراونەتەوە، ١٢ کەس بە شێلاقکاری لەبەر چاوی خەڵك سزا دراون، ١١ کەس بەهۆی مینە چێندراوەکانی رێژیمەوە گیانیان لە دەست داوە.

تەنانەت منداڵانو مێرمنداڵانایش لەو توندوتیژیە بێبەش نەبوونو بە پێی راپۆرتەکان لەو ماوەیەدا، ٤ منداڵ کوژراون کە یەك لەوان ٨ ساڵ تەمەنی هەبووە، ٣ منداڵی دیکە بریندار کراون کە یەکێکیان ٩ ساڵان بووەو دوو کەسیش کە یەکیان ١٢و ئەوی دیکەیان ١٤ ساڵان بووە، گیراون.

ماڵپەڕی "ایران پرس نیوز" دەنووسێ کە تەنیا لە پارێزگای کوردستان ١٨١٢٥٠ نەفەر نیروی ئینتیزامی، نیزامیو ئیتیلاعاتی تێکۆشانیان هەیە، یانی لە بەرانبەر ٨ کەس لە خەڵکی ئەو پارێزگایە ١ نەفەر هێزی سەرکوتکەر خەریکی کارو چالاکیە.

هۆی بنەڕەتیی ئەم هەموو ستەمە ئاشکرایەی کە رێژیم بەسەر خەڵکی کوردیدا سەپاندوە، بە بۆچوونی ئێمە دەگەڕێتەوە بۆ وشیاریی خەڵكو مل دانەنواندن بۆ ویستی رێژیم.

سەرەڕای هەموو ئەو سەرکوتو تەبلیغو پیلانانەی کە رێژیم لە ماوەی ٣٠ ساڵی رابردوودا، دژی خەڵکی کورد بەکاری هێناوە، نەك هەر نەیتوانیوە سرنجی خەڵك بۆلای خۆی رابکێشێو پردێکی بڕوا بە یەکتربوون لە نێوان خۆیو خەڵکدا دروست بکا، راست بە پێچەوانە ئەگەر لە ساڵەکانی سەرەتای هاتنەسەر دەسەڵاتی رێژیمدا، ژمارەیەك لە کوردەکان بەهۆی جۆراوجۆرو بەتایبەتی نەناسینی ناوەرۆکی راستەقینەی ئەو رێژیمە لە دەوری هاڵابوون، بە ناسینی رێژیمو ئامانجە دژی کوردیەکانی لێی دوور کەوتنەوە.

حیزبە سیاسیەکانی کورد سەرەڕای پیلانەکانی رێژیم، هەر یەکەی بە گوێرەی توانای خۆی لە نێو خەڵکدا حوزووریان بووەو بە شێوەی نهێنی توانیویانە خەڵککە ئۆرگانیزە بکەنو ورەیان بەرز رابگرن. بە شێوەیەك کە دەتوانین بڵێین کوردەکان خاوەنی زۆرترین وشیاریی نەتەوەییو رێکخراوترین خەڵکی ئێرانن. بەرچاوترین بەربەرەکانێی گشتی دژی رێژیم لە ماوەی ٤ ـ ٥ ساڵی رابردوودا لە کوردستان رووی داوەو خەڵك ئامادە بوون بایی ئەو بەربەرەکانێیانە بە تەحەمولی زیندان، ئەشکەنجە، جەریمەو تەنانەت ئێعدامیش

بدەن. خوێندکارانی کورد نەك هەر لە کوردستاندا دانیشگاکانیان کردۆتە مەکۆی دەربڕینی ناڕەزایەتی بە دژی ڕێژیم، بەڵکوو لە باقیی دانشگاکانیشدا ئاڵاهەڵگرو پێشڕەوی خەباتی دێموکراسیخوازیو نەتەوەیی بوونو، ورەیان بە باقیی خوێندکارەکان داوە.

ژنانی پێشکەوتنخوازی کورد لە بەربەرەکانێ دژی ڕێژیمو بەدەستهێنانی مافی یەکسانی لەگەڵ پیاوان لە نێو بنەماڵەو کۆمەڵگادا رچەشکێن بوونو بە دەیان کەسیان لەو پێناوەدا زیندانیو بە شێوەیەکی وەحشیانە ئەشکەنجە کراون. لاوەکانی کورد دروەشاوەترین دەوریان نواندوە لە بەربەرەکانێ دژی ڕێژیمی ملهۆڕی سەدەکانی نێوەڕاست. ئەوان لە خەباتی چەکداریڕا بیگرە هەتا خەباتی مەدەنی، لە هیچ مەترسیەك سڵیان نەکردۆتەوەو هەمیشە لە ریزی پێشەوەدا بوون.

مامۆستایانی قوتابخانە، کرێکاران، بازاڕیانو باقیی چینو توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواریش لەم ساڵانەی دواییدا، ماندوو نەناسانەو نەترسانە لە مەیدانی بەربەرەکانێ دژی ڕێژیمدا ئامادە بوون.

ڕۆژنامەنووسانو رووناکبیرانی دەروەست (متعهد) ئامادە بوون بچنە زیندان، بەلام لە دەربڕینی دەنگی حەق وێژی خەڵکە ستەمدیدەکەیان ساتێك دوچاری گومانو دوو دڵی نەبوون.

هونەرمەندو ئەدیبو نووسەرانی کورد سەرەڕای ئەوە زمانی زگماکیان لێ قەدەغە کراوە، هونەر لەو وڵاتەدا وەك یەکێك لە بێبایەخترین شتەکان سەیری دەکرێو سەرکوت دەکرێ، بەو حاڵەش ئەم توێژە ملیان بۆ ویستی ڕێژیم رانەکێشاوە. لە تەواوی ئەو ماوەیە بەتایبەت لەم ساڵانەی دواییدا، بە کاری نەپساوە پەرەیان بە زمان، ئەدەبو کلتوور داوەو لە ئاستی ئێرانو تەنانەت دنیادا هونەرو ئەدەبی سەرکوتکراوو لە سێدارەدراوی کوردستانیان بە دنیا نیشان داوە. ئەوان بەم زەحمەتو تێکۆشانە بە دنیایان نیشان داوە کە خەڵکی ئێرانو بەتایبەت گەلی کورد جیاواز لە ڕێژیمی دواکەوتوو و تیرۆریستی کۆماری ئیسلامیی ئێران، هۆگری پێکەوەژیانی بە ئاشتی، پێشکەوتنو دێموکراسین.

لەو بوارەدا زۆرن ژمارەی ئەو هونەرمەندو نووسەرانەی کورد کە لە ئاستی جیهاندا ناسراونو خەڵات کراون.

ژمارەیەکی بەرچاو لە مامۆستایانی ئایینی لە ژێر هەموو زەختو بێحورمەتییەکانی ڕێژیم، لایەنی کوردایەتیو نیشتمانپەروەرییان بەر نەداوەو نەبوونەتە بڵیندگۆی تەبلیغی سیاسەتە چەوتو دژی گەلییەکانی ڕێژیم.

ئەوەی روونە، کەشێکی ئەوتۆلە کوردستان دا، دڵخوازی ڕێژیمی دواکەوتووی کۆماری ئیسلامی نیە، گۆمی مەنگی ئارامی لێ دەشڵەقێنێو رووی راستەقینەی بە دنیا نیشان دەدا.

مافی نەتەوایەتی، دێموکراسی، ئازادیو یەکسانی کە زیاتر لە نەتەوەکانی دیکەی ئێران ویستو داخوازیی نەتەوەی کوردەو لە پێناوی وەدەستهێنانیاندا لە هیچ مەترسیەك سڵ ناکاتەوە، لە قاموسی ڕێژیمدا جێگایەکیان نیە، هەربۆیە ڕێژیم تێکۆشەرانی کورد بە شێواندنی رای گشتی، شەڕ لە گەڵ خوداو دژی شۆڕش دەناسێو حیزبە سیاسییەکانمانو بەتایبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە "تجزیەطلب"و بەستراوە بە ئەمریکا، ئیسرائیلو سەردەمانێك بە شورەوی ناساندوەو بەم پێیە قورسترین سزای بۆ هەڵسووڕاوانی ئەم حیزبانە دیاری کردوون.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە هەڵقوڵاوی ئەو کۆمەڵگا زیندوو و پێشکەوتنخوازەیە، شانازی بە قارەمانەتی، لەخۆبردوویيو بوێریی هەموو چینو توێژە جیاجیاکانی خەڵکی وشیاری کوردستان دەکاو، ئامادەیە لە پێناو گەشەکردنو بە جەماوەریکردنی هەرچی زیاتری خەباتی رۆڵە بە ئەمەگەکانی گەل، زیاتر لە رابردوو تێبکۆشێو بە پشتیوانیو ئیرادەی لەبڕان نەهاتووی گەلی کوردو باقیی گەلانی ستەملێکراوی ئەم وڵاتە، زەمینەی داهاتوویەکی گەشترو ژیانێکی سەردەمیانەتر بۆ مرۆڤ لە ئێرانو کوردستاندا بڕەخسێنێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

هاوڕێیانی بەڕێز!

ئێستا کە لە "کۆنگرەی چواردەیەم، کۆنگرەی گەشەکردنو بە جەماوەریترکردنی خەبات" ئامادەین، لە حەوتووەکانی سەرەتای دەستپێکردنی شەستو چوارەمین سالی خەباتی بێوچانی حیزبە خۆشەویستەکەمانین. ٦٣ ساڵ تێکۆشان لە پێناوی ئازادیو ڕزگاریی گەلێکی ستەملێکراو کە بەرهەمی کارو تێکۆشانی سەدان هەزار کادر، پێشمەرگەو ئەندام، بە نرخی زیندانی، ئەشکەنجەو شەهیدبوونی دەیان هەزار کەس، مێژووی خەباتێکی نەپساوەی خوێناویی پڕ لە ئەزموونە کە نەك هەر لە ئێراندا، بەڵکوو لە ناوچەدا کەم وێنەیە. حیزبی دێموکرات بە درێژایی ئەم تەمەنە سەختو دژوارە، ڕێبەرانی لەگەڵ کادرو پێشمەرگەکانی، لە ژیانی شاخ، زیندانو قوربانیداندا شانبەشانی یەك چوونەتە پێش. ڕادەی شەهیدبوونی ڕێبەرانی لە مەیدانی خەباتو ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ دوژمنانی گەلو ئازادی، باشترین شاهیدی ئەو ڕاستییەن.

حیزبەکەمان، بەو مێژووە خوێناویو پڕلە شانازییە، ئێستاش گرنگترینو شوێندانەرترین حیزبی کوردستانی ئێران لە نێوخۆو دەرەوە دایە، بەشێك لە هۆیەکانی ئەم وەزعییەتەش دەگەڕێنەوە بۆ:

ئا- پاراستنی سەربەخۆیی سیاسیی حیزب

سەربەخۆیی سیاسی بە مانای بڕیاردان لە چوارچێوەی قازانجو بەرژەوەندییەکانی نەتەوەیی، بە تایبەت نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێرانداو بە پێی لێکدانەوەی خودی حیزب، نەك قازانجو ویستی گرووپ یان لایەنێکی دیکە. ئەم سیاسەتە زۆر جاری واش بووە کە لە کورتخایەندا تەنگوچەڵەمەی بۆ حیزب دروست کردوە، بەڵام لە درێژخایەندا قازانجی حیزبو گەلی لێ کەوتۆتەوە.

ب ـ واقیع بینی

حیزبی دێموکرات لە بڕگە جیاجیاکانی ساڵانی خەباتو هەلومەرجە سەختو دژوارەکان، یان ڕۆژانی سەرکەوتنو زێڕینی خەباتدا نە بە چۆکدا هاتووەو نە لەخۆبایی بووەو دواڕۆژی فەرامۆش نەکردوە، بۆیە دوچاری خۆشخەیاڵی یان داماوی نەبووە. لە ڕۆژانی پرشنگداری کۆمارو سەرەتاکانی دوای شۆڕشی گەلانی ئێران کە بەشێکی بەرچاو لە خاکی کوردستان لە ژێر دەسەلاتی ئەو حیزبەدا بووە، دوچاری بەرزەفڕی نەبووەو، لەو ڕۆژە سەختو دژوارانەشدا کە ڕێبەرە خۆشەویستو بژاردەکانی بەدەستی غەدرو خەیانەتی حکوومەت شەهید کراون، پشتی نەچەماوەتەوەو ورەی بەر نەداوەو لە ڕێڕەوی ڕاستی خەبات لای نەداوە.

دروشمە بریقەدارو ڕادیکاڵەکانی لایەنە جیاجیاکانی بزووتنەوەی کوردو سەرانسەری، پێدا هەڵگوتنو چەپڵە لێدانەکان یان ڕەخنە وێرانکەرەکان، هیچکام نەیانتوانیوە حیزب لە بەڕێوەبردنی سیاسەتەکانیدا بە لاڕێدا بەرن.

ج ـ ڕاستوێژیو شەفافییەت لەگەڵ خەڵك

حیزبی دێموکرات لەو ماوەیەدا هەمیشە هەوڵی داوە لەگەڵ خەڵکی خۆی ڕاستوێژ بێ، بۆیە لە بڵاوکردنەوەی هەواڵی چەواشە، فریوکارانە، وادەو بەڵێنی بێبنەما، کە ڕەنگە بتوانێ بۆ ماوەیەك دڵخۆشیو ڕەزامەندیی خەڵك فەراهەم بکا، خۆی پاراستوە. ئەم

ڕەوشە بۆتە هۆی ئەوەی حیزبی دێموکرات جێی متمانەی خەڵك بمێنێتەوەو، ڕاگەیەندنەکانی وەك سەرچاوەی ڕاستییەکان چاوی لێ بکرێو، تەنانەت زۆرجار دوژمنانیش بە سرنجو گرنگیی تایبەتەوە ڕوانیویانەتە ڕاگەیەندنەکانی حیزب.

د ـ هێزی گەل پشتیوانی لەبڕان نەهاتووی حیزبی دێموکرات

وێڕای ئەوەی حیزبی دێموکرات لە ماوەی تەمەنی ٦٣ ساڵەی خۆیدا، بێوچان هەوڵی داوە لە ناوخۆی ئێرانو لە دەرەوە، دۆستو لایەنگر بۆ خۆیو جووڵانەوەی کورد لە کوردستانی ئێراندا زیاتر بکاو لەو پێناوەدا بەشێك لە ئیمکاناتی خۆی سەرف بکا، بەڵام هیچکات لە بیری نەچۆتەوە کە بەهێزترینو جێی متمانەترین پشتیوانی بزووتنەوەو حیزبەکەمان، نەتەوەی کورد بەگشتیو گەلی کورد لە ئێراندا بەتایبەتییە. باوەڕ بە خەڵك بۆتە هۆی ئەوە کە بۆچوونەکانیان بە گرنگ وەربگیرێ، ڕێز بۆ باوەڕو ئایینیان دابنرێ، حیزب نەبێتە دیاردەیەکی باڵاتر لە خەڵكو ئامانج، بەڵکوو حیزب وەك کەرەسەیەك چاو لێ بکا کە لە خزمەت ئامانجەکانی گەل دایە.

ه ـ دیالۆگی ئاشتیخوازانە ڕێگاچارەی ناکۆکییەکان

حیزبی دێموکرات لەسەر ئەو باوەڕە پێداگر بووە کە باشترین ڕێگای چارەسەری ناکۆکییەکان، وتووێژی ئاشتیخوازانە بە لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندیی لایەنەکانە. هەرچەند بە داخەوە زۆر جار دوژمن لەو سیاسەتەی حیزبی دێموکرات بە مەبەستی زەربەوەشاندن کەڵکی وەرگرتووە، بەڵام بەو حاڵەش حیزبی دێموکرات لەسەر ئەو بۆچوونەی خۆی سوورەو، ئەو ڕووداوە تاڵانەی کە لەو پێوەندییەدا هاتوونەتە ئاراوەو ئەو زەرەرانەی کە حیزب لەو پێوەندییەدا کردوویەتی، شتێك لە ئەسڵی ئەو مەسەلەیە ناگۆڕێ، بەڵکوو لەو هەنگاوانە ئەزموونی وەرگرتوە بۆ پێداچوونەوەو کەم کردنەوەی خاڵە لاوازەکانی.

و ـ بیرکردنەوەو هەڵسوکەوت کردنی سەردەمیانە

یەکێك لە تەوەرە سەرەکییەکانی سیاسەتو کردەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هاوئاهەنگ بوون لەگەڵ بیرو هزرە سەردەمیانەکانو پێڕەوکردنو بەرچاوگرتنی دەسکەوتە بەرزە مرۆڤانییەکان بووە. زۆرجار حیزبی دێموکرات بۆ ئەو شێوازە سیاسەتو کردەوەگەلە چ لە نێوخۆی حیزبو چ لە لایەنی دەرەکییەوە کەوتۆتە بەر توانجو پلار، بۆ وێنە لە هێنانەبەرباسو ئەندێشەی سوسیالیزمی دێموکراتیك لە لایەن ڕێبەری مەزنمان، دوکتور قاسملووی نەمرەوە باسێکی زۆری لە نێوخۆو دەرەوەی حیزبدا هێنایە پێش، بەڵام ڕەوتی ڕووداوەکان ڕاستیو دروستیی سیاسەتی حیزبی دێموکراتیان دەرخست. یان دەتوانین ئاماژە بە شێوازی دروستی خەباتی حیزبی دێموکرات لە هەموو کاتەکاندا بکەین کە قەت پەنای بۆ تیرۆرو مرۆڤ ڕفاندنو بارمتەگرتن نەبردوەو مێژوو سەلماندوویەتی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبی قازی، قاسملووو شەرەفکەندی، حیزبێکی سەردەمیانەیە کە سیاسەتو بۆچوونەکانی مرۆڤتەوەرانەیە.

کۆنگرەی چواردە، کۆنگرەی گەشەکردنو بە جەماوەریترکردنی خەبات، وێڕای پێداگرتنەوە لەسەر درێژەدانی ئەم پرەنسیپانەی کە ئاماژەمان پێکردن، بە پێویستی دەزانێ کە لە سەر ئەم بنەمایانەش پێ داگرێتەوەو بیکاتە چرای ڕێگای خەباتی داهاتووی حیزبە تێکۆشەرەکەمان لە ساڵانی دوای کۆنگرە.

ئینزبات و قانوونمەندی

حیزبی دێموکرات حیزبێکی جیدیی و بەرپرسەو، دۆست و دوژمنانیش هەر بەو چاوە لێی دەڕوانن. لە خۆڕا نیە کە تێکۆشەرانی حیزبی دێموکرات زیاتر لە هەموو لایەنەکانی دیکە، دەکەونە ژێر زەختی کۆماری ئیسلامیی و بە سزای قورس مەحکووم دەکرێن. بۆیە ئەو حیزبە هەمیشە لە مەترسیی هەڕەشەو هێرش و پیلانگەلی جۆراوجۆری ڕێژیمدا بووەو دەبێ. ئەگەر ڕەوتی خەبات لە ئێراندا بەرەو گەشەکردنەو هیوا بە سەرکەوتنی دوارۆژ بۆ خەڵك زۆر بەهێزە، لە هەمان کاتدا پێویستە حیزبی دێموکرات لە چاوەڕوانیی ڕۆژانی سەخت و ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکاندا بێ و، تا ئەو کاتەی سەرکەوتنی یەکجاری دەست نەکەوتووەو بەربەرەکانی بەردەوامە، هیچ کات ئەم حاڵەتانە پشت گوێ نەخاو بەردەوام لە ئامادەییدا بێ.

بۆ ئەوەی بتوانێ ئەم ئامادەیییە پێك بێنێ و بیپارێزێ، لە پێش هەموو شتێکەوە دەبێ حیزبێکی بەهێز لەباری بیروبڕوا، قایم و یەکگرتوو لە مەیدانی کردەوەدا، قانوونمەندو بە دیسیپلین لە بەڕێوەبردنی قانوون و بڕیارەکاندا بێ. ئێمە کاتێك دەتوانین لە بەرامبەر ڕەشەبای ڕووداوەکاندا بە سەربەرزی بمێنینەوە کە خاوەنی ڕێبەرایەتییەکی یەکگرتووو فیداکار، بەدەنەیەکی ئاگاو ئەرکشناس بین. هەرچەند ئەو تایبەتمەندییانە لە ڕابردووشدا لە سەرتاپای حیزبی دێموکراتدا بووە، بەڵام لەم سەردەمەدا، پێویستییەکەی زیاتر هەست پێ دەکرێ، چونکە ئەگەری ئاڵوگۆڕ لە ئێراندا زیاتر لە ڕابردوویەو، ئامادەیی بۆ قۆزتنەوەی هەرچی باشتری بەرهەمی ئەو ئاڵوگۆڕانە بە قازانجی گەل، بە هێزی بە نەزم و قانوونمەند دێتە دی. دەبێ جێگەو پێگەی حیزبی دێموکرات لە کوردستان و ئێران بە دروستی بناسین و ڕۆژبەڕۆژ زیاتر ئەو پێگەیە بەهێزتر بکەین. ئەو ڕاستییە دەبێ جارێکی دیکە دووپات بکەینەوە، حیزبێك کە ڕیزەکانی لە کەسانی بێباوەڕ، لەرزۆك و دوودڵ پێك هاتبێ، لە بەرامبەر ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکاندا ناتوانێ خۆ ڕاگرێ.

کۆنگرەی چواردە، "کۆنگرەی گەشەکردن و بە جەماوەریترکردنی خەبات"، لەسەر بڕوای قووڵ بە ئامانج و ویستەکان، یاسامەندیی ڕێکخراوەیی و دیسیپلینی ئاگایانەی نێو هەموو ئەندامانی حیزب پێ دادەگرێتەوە.

ئازادیی ڕادەربڕین

ئازادیی ڕادەربڕین کۆڵەکەی بنەڕەتیی دێموکراسییە. دێموکراسی بە بێ ئازادیی ڕادەربڕین شتێکی نەگونجاو نامومکینە. ئازادیی ڕادەربڕین لە نێو حیزبدا بە بۆچوونی ئێمە بریتییە لەوەی کە هەر کەسێك لە هەر پلەیەکی تەشکیلاتیدا بێ، مافی ئەوەی هەیە بۆچوونی خۆی لە هەموو کۆبوونەوەیەکی حیزبیدا دەربڕێ، ڕەخنە بگرێ، پێشنیار بدا یان بە نووسراوە بیگەیەنێ بە بەرپرس و ئۆرگانەکانی سەرەوە. پێویستە ئۆرگان یان بەرپرسانی پێوەندیدار و هەموو هاوڕێیان، گوێ لە بۆچوونەکانی بگرن و بە حورمەتەوە وەڵامی بدەنەوە.

دەبێ کلتووری ئاوەزی گشتی، ڕاوێژکردن و ڕێزدانان بۆ ڕای جیاواز، زۆرتر لە ڕابردوو بکرێتە کولتووری زاڵ، بە چەشنێك کە جێگایەك بۆ خۆ سەپاندن، خۆ بەزلزانیی و سەرەڕۆیی نەمێنێتەوە. لە هەمان کاتدا بڕیارەکانی حیزبی لە لایەن موخالیف و موافقانەوە وەك یەك و بە جیددی بەڕێوە بچێ. حیزبێکی دێموکرات بەو واتایە، حیزبێکی واقیعبین و خاوەن توانای ئاڵوگۆڕە، بڕیارەکانی لە حاڵەتی ڕاوەستاو و چەقبەستوو دێنە دەرێ و بە پێی ڕاستییەکانی سەردەم دەگۆڕێن، هەرکات هەست کرا کە بڕیارێك هەڵەی تێدایە، یارمەتی بە بەرەوپێشچوونی کارەکان ناکاو بە زەرەری حیزب تەواو دەبێ، پێویستە لە زووترین کاتدا بگۆڕدرێ و ئەوەی مافی گۆڕینی

هەیە ئۆرگانە بڕیاردەرەکەو ئۆرگانی سەرەوەترە، بێجگە لەوە کەس یان کەسانێکی دیکەو ئۆرگانی دیکە مافی گۆڕینی هیچ بڕیارو یاسایەکیان نیە.

هەموو ئەو ئەرکانە لە پێوەندی لەگەڵ ئازادیی رادەربڕیندا، دەبێ بەڕێوە بچن. بۆ ئەوەی هیچ هۆیەك بۆ رەخنەگرتن بەدوور لە چوارچێوەی حیزب نەمێنێتەوە.

رێبەرایەتیی هەڵبژێردراوی کۆنگرەی گەشەکرنو بەجەماوەریترکردنی خەبات، وێڕای لەبەرچاوگرتنو بەڕێوەبردنی ئەم ئەسڵە گرینگە، ئەرکی سەرشانیەتی کە میکانیزمێك دیاری بکا کە یاساسەروەریو ئازادیی رادەربڕینی نێوخۆی حیزب، پێکەوە پێش بچنو لە سەرتاپای حیزبدا ئەو ئەسڵانە جێگرتووتر بن.

حیزبی دێموکرات لە ماوەی نێوان کۆنگرەی ١٣ ـ ١٤دا

کۆنگرەی سێزدەهەمی حیزب یەکێك لە کۆنگرە گرینگەکانی حیزب بوو. لەڕاستیدا ئەم کۆنگرەیە، کۆنگرەی ئاڵوگۆڕ بوو، دروشمی حیزبی دێموکرات پاش چەند دەیە، لە "دێموکراسی بۆ ئێرانو خودموختاری بۆ کوردستان" گۆڕدراو جێگای خۆی دا بە "دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا"، هەڵکردنی ئاڵای کوردستان پەسند کرا، ژمارەیەکی زیاتر لە کادرە لاوەکان لە ریزی رێبەرایەتیی حیزبدا خۆیان دیتەوە، بەڵام بەدوای بەڕێوەچوونی ئاخربەشی کاری کۆنگرە کە هەڵبژاردنی ئەندامانی رێبەرایەتیی حیزب بوو، بەهۆی ناڕەزایەتیی ئەندامانی کۆنگرە لە شێوەی بەڕێوەبردنو هەڵسوکەوتی ژمارەیەك لە ئەندامانی بەڕێوەبەرایەتیی پێشوو و لە ئاکامدا، دەنگی متمانەیان پێنەدرا. ئەوانەی ساڵانێك لە نێو حیزبی دێموکراتدا بوونو ئیددیعای دێموکراسییان دەکرد، بەدوای دەنگ نەهێنانەوە لە کۆنگرەیەکی دێموکراتیکدا کە بۆخۆیان ئامادەیان کردبوو، بە پێچەوانەی هەموو بڕیارو پرنسیپەکانی حیزبی، دەستیان دایە کارشکێنیکردن دژی رێبەرایەتیی هەڵبژێراوی کۆنگرە، نەفی کردنەوە، هاندانی ئەندامانو کادرو پێشمەرگە بە لەژێرپێنانی دیسیپلینی حیزبی، هەوڵدان بۆ شکاندنی کەسایەتییەکانی ناو حیزب کە لەگەڵ ئەوان نەبوونو بە کورتی دژایەتی کردنێکی ئاشکرا لەگەڵ حیزب. ئەم وەزعییەتە نیگەرانییەکی قووڵی لە نێو سەرجەم ریزەکانی حیزبدا پێك هێناو تۆوی نیگەرانی بەرامبەر درێژەدانی خەباتی لە دڵی خەڵکدا چاندو دڵی کۆماری ئیسلامیی خۆش کرد.

باسو قسەی جیناحیی بێئاکام، سەرتاپای ئۆرگانەکانی حیزبی گرتەوەو زۆربەی تواناو کاتی حیزبی بە خۆیەوە خەریك کردو لەڕاستیدا حیزبی گەیاندە بونبەست. کۆبوونەوەو وتووێژی رێبەرایەتیی حیزب لەگەڵ ئەو جەماعەتە لەسەر ویستو داخوازەکانیان کە ویستو داخوازیی گرووهی بوونو لەگەڵ ئوسوولو پرنسیپەکانی حیزب نەدەهاتەوە، ببوو بە کارێکی بێئاکامی رۆژانەو تاقەت پڕووکێن. بەو حاڵەش رێبەرایەتیی حیزب بە هەست بە بەرپرسایەتیکردنو لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندیی حیزب، ئامادە بوو بە لەخۆبردوویی چەندین مانگ ئەو دانیشتنانە درێژە بداو لە ئاکامدا لەگەڵ زۆربەی داخوازەکانی ئەوان موافقەت بکا، تەنانەت ئامادە بوو کۆنگرەی چواردەهەم پێش بخا بۆ ئەوەی بە یەکگرتوویی جارێکی دیکە لە کۆنگرەدا بەشدار بینو ئاکامی کاری کۆنگرە قبووڵ بکەینو ملی بۆ راکێشین، بەڵام ئەمجارە کە زانیانو بەهۆی هەست بە بەرپرسایەتی کردنی رێبەرایەتیی حیزب وتووێژەکان بەرەو بەئاکام گەیشتن دەچنو وەڵامی ئەرێنی بە زۆربەی داخوازەکانی ئەوان دەدرێتەوەو بەم شێوەیە پاساوێك بۆ کارشکێنییەکانیان نامێنێتەوە، چەندین خاڵیان وەك پێشمەرجی درێژەدانی دانیشتنەکان دیاری کردو بەم چەشنە ویستی نهێنیی ئەوان بۆ دابڕان لە حیزب بۆ هەموو لایەك روون بۆوە.

لە رەوتی ئەم وتووێژو باسو خواستەدا کە لە ماوەی نێوان کۆنگرەی ١٣ تا کاتی جیابوونەوەیان لە حیزب نێزیك بە ٣٠ مانگی کێشا، بە سەدان کەسایەتی، حیزبە کوردییەکان، نوێنەری ئەندامان لە ناوخۆی ولات، کادرو پێشمەرگە، ئەندامانی بنەماڵەی شەهیدانو... بە حزووری یان بە نامە تکایان کرد کە ئەو کێشانە کۆتایی پێ بێنن بۆ ئەوەی رووداوی ناخۆش لە حیزبدا نەیەتە پێش ـ هەرچەند ئەوان زۆرجار رایانگەیاند کە بە هیچ جۆر مەبەستیان جیابوونەوە لە حیزب نیە ـ بەلام سەرەرای ئەوەش، لە رێکەوتی ١٣٨٥/٩/١٥دا بە راگەیاندنێك حیزبیان بەجێهێشتو بەم چەشنە زنجیرەیەك کێشەو گرفتی دیکەیان بە شێوەیەکی دیکە بۆ حیزب پێکهێنا کە دوای تێپەرکردنی نیزیك بە ٢ ساڵ ئێستاش درێژەیان هەیە.

دوای ئەوەی حیزبیان بەجێهێشت دیسان دڵسۆزانی حیزب لە هەموو لایەك، کەوتنە نێوانو هەوڵیان دا بۆ یەکگرتنەوەی دووبارەی حیزبو هەیئەتی نوێنەرایەتیی حیزب داواکەی ئەوانی قبووڵ کرد، بەلام بۆ بە ناکام کردنی ئەو هەولانەش، ئەو لایەنە پێشنیاری دانانی مەرجی نادێموکراتیکی هێنا ئاراوە کە بێجگە لە روونتربوونەوەی زیاتری ئامانجی ئەم تاقمە بۆ بەجێهێشنەکەیان، هیچ ئاکامێکی دیکەی لێ نەکەوتەوە.

کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بەدوای ئەم کارەی ئەوان لە کۆبوونەوەیەکدا ئەم رووداوەی خستە بەر باسو لە ئاکامدا بەرپرسانە بریاری دا کە حیزبی دێموکرات هیچ دوژمنایەتی‌یەکی لەگەڵ ئەم جەماعەتە نیەو ئامادەی وتووێژو دامەزراندنی پێوەندی لەگەڵیانە، تەنیا ئەوەندە کە ئەوان ئێستا کە بە ویستی خۆیان حیزبیان بەجێهێشتووەو رێگایەکی دیکەیان هەڵبژاردوە، ناوێك لەسەر خۆیان دابنێن کە غەیری ناوی حیزبی دێموکرات بێ بە شێوەیەك کە خەڵك بەدیتنی ناوەکان جیاوازیی نێوان حیزبو ئەوان هەست پێ بکەن، ئەو داخوازە داخوازێکی رەواو ئەساسنامەیی بوو، چونکە ئەوان لە کاتی رۆیشتیاندا ٦ ئەندام لە سەرجەم ٢٣ ئەندامی کومیتەی ناوەندیو کەمایەتی‌یەك لە بەدەنەی حیزبیان لەگەڵ بوو، بۆیە ئەم پێشنیارە خرایە بەرچاویانو داوایان لێکردن کە بە مەبەستی قازانجو بەرژەوەندیی جوولانەوە لە کوردستانی ئێرانو دوورکەتنەوە لە هەر چەشنە ناکۆکی لە داهاتوودا، ئەم پێشنیارە دڵسۆزانەیە پەسند بکەن، بەلام بەداخەوە ئەم هەوڵدانە دڵسۆزانەیەش بێئاکام مایەوە.

وێرای هەموو ئەمانەو پێداگریی ئەم گرووپە لەسەر سیاسەتە هەڵەکانی خۆیان، کۆنگرەی چواردەیەم، دیاریکردنی چۆنیەتیی شێوەی رەفتار لەگەڵ ئەم گرووپە بە کومیتەی ناوەندیی هەڵبژێردراوی کۆنگرەی ١٤ دەسپێرێ بۆ ئەوەی، هەرکاتێك زەمینەی دامەزراندنی پێوەندی لەگەڵ ئەو جەماعەتە پێك هات، هەنگاوی پێویست هەڵگرێ.

لەگەڵ تەواوی ئەو گرفتانەدا، تەنیا ئاماژەمان بە بەشێك لەوان لە ماوەی نێوان کۆنگرەی ١٣ ـ ١٤دا کرد، بەو حاڵەش حیزبی دێموکرات بە تێکۆشانی هەموو کادرو پێشمەرگەو ئەندامانی دڵسۆز، توانی چەند دەسکەوتێکی بەرچاو بەدەست بێنێ.

ناردنی دەنگی رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران بۆ سەر ماهوارە، دامەزراندنی تلویزیۆنێکی ماهوارەیی لە بواری راگەیاندن، ئەندامەتیی حیزب لە رێکخراوەکانی UNPO، Geneva Callو کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ، چوونەسەری پلەی ئەندامەتیی حیزب لە ئەنتێرناسیۆنال سوسیالیست، بە ئەندامبوونی یەکیەتیی لاوانو یەکیەتیی ژنان لەو یەکیەتی‌یانەی ئەنتێرناسیۆناڵ سوسیالیستو بەشداریی نوێنەرانی پێوەندی‌یەکانی حیزب لە چەندین کۆرو کۆبوونەوەی گرنگی نێونەتەوەیی، رێکخستنی چەند حەرەکەتی ناڕەزایەتیی خەڵکی کوردستانو دامەزرانی رێکخراوی خوێندکاری لە ریزی ئەو دەسکەوتانەن کە حیزبەکەمان لەو ماوەیەدا بەدەستی هێناون.

مەسەلەیەکی دیکەی جێگای سەرنج ئەوەیە کە بەدوای رۆیشتنی ئەو تاقمە لە حیزب، بۆ ماوەیەك هەلومەرجێکی زۆر دژوارمان بۆ هاتە پێش. بەشێك لە ئیمکاناتی راگەیاندن بەهۆی وەزعی تایبەتی لە ژێر دەسەلاتی ئۆرگانەکانی حیزبدا نەمان، ژمارەیەك لە

هەڵسووڕێنەرانی کاروباری حیزبی لە ئۆرگانە جیاجیاکاندا لەگەڵ ئەو جەماعەتە کەوتن‌و پشتیان لە حیزب کرد، گوێزتنەوەی شوێنی پێشووی کارکردنمان‌و نیشتەجێبوون لە شوێنگەلی ناجۆرو نالەبار، سەرەڕای گێرەو کێشەی نەخوازراوی رۆژانە کە یەکێك لە بەرهەمەکانی ئەم کردەوە نابەجێیە بوو، هاوڕێیانمان بە کاری چەند بەرانبەرو ماندوونەناسانە شانیان دایە بەرو جێگا بەتاڵەکانیان پڕ کردەوەو بە ئیمکاناتێکی زۆر سەرەتایی کارەکانیان راپەڕاند، بە چەشنێك کە کەم‌وکووڕی‌و بەتاڵایی بە کارەکانەوە بەدی نەدەکرا.

کادرو پێشمەرگەکانی حیزب لەو هەلومەرجە ناسکەدا پشتی رێبەرایەتیی حیزبەکەیان گرت‌و، رێبەرایەتیش بە کارو هەڵسووڕانی بەرچاو بە بێ دوودڵی‌و بە هیوابەخشین بە بەدەنەی حیزب، فەزایەکی کەم وێنەیان لە کارو یەکدڵی پێك هێنا کە تەنیا لە حیزبی دێموکرات‌و لە رۆژانی سەختدا چاوەڕوان دەکرێ.

لە ماوەیەکی کورتدا ئەندامان‌و لایەنگرانی نهێنی‌و ئاشکرا لە حاڵەتی ئەم شۆکەی کە ئەم جەماعەتە پێکیانهێنابوو، هاتنە دەرو وێڕای بەداخبوون لەو رووداوە، لێبڕاوانە رێگای حیزبە خۆشەویستەکەیان گرتە بەرو وەك هەمیشە بە پشتیوانیی بێ‌دریغیان، هیوایان بە رێبەرایەتی‌و کادرو پێشمەرگەکان بەخشی.

لە ماوەیەکی کورتدا هەموو ئۆرگانەکانی حیزبی لە هەر جێگایەك سازماندەهی کرانەوەو ژمارەیەکی بەرچاو لە لاوانی نیشتمانپەروەر روویان لە ریزی ئەندامەتی‌و پێشمەرگایەتیی حیزب کرد، بە چەشنێك کە نەك هەر جێگای بەتاڵی هاوڕێیانی پێشوو پڕ بۆوە، بەڵکوو بە شێوەیەکی بەرچاو، ئەندامانی حیزب روویان لە زیادبوون کرد. بە نیشانەی پێزانین‌و وەفاداری بۆ ئەو هەموو تێکۆشان‌و لەخۆبردوویی‌یەی کادر، پێشمەرگەو ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەی چواردەهەم، کۆنگرەی گەشەکردن‌و بە جەماوەریترکردنی خەبات، سوپاس‌و رێزی خۆی پێشکەش بە هەموو ئەو تێکۆشەرانە دەکا کە لەم برگە هەستیارەی مێژووی حیزبەکەیان ماندوونەناسانە بە کارو تێکۆشانی بێوچان، سەری حیزبەکەیان بەرز راگرت. ئێستا دوای تێپەڕکردنی ئەم ماوەیە هەمووومان حەقمانە شانازی بە حیزبەکەمان، ورەی بەرزی ئەندامان‌و کادرو پێشمەرگەکان بکەین‌و دڵنیا بین کە ئەم بڕوا قایمی‌و فیداکاری‌یە، دەتوانێ لە رۆژانی سەختتریشدا رزگاریدەری حیزبەکەمان بێ.

بەڕێزان!

پەسندکردنی "گەشەکردن‌و بە جەماوەریترکردنی خەبات" بۆ ناوی کۆنگرەکەمان، بڕیارێکی سەردەمیانەو پێویستی‌یەکی هەرە گرنگی خەباتی ئێستامانەو لە هەمان کاتدا قورسایی‌یەکی زیاتر دەخاتە سەر شانمان.

گەشەکردنی حیزب لە باری گەشەپێدانی رێکخستن، راگەیاندن، پێوەندی‌یەکان‌و باقیی بەشەکانی حیزب، هەروەها گەشەی هزرو زانیاریی یەك یەکی ئەندامانی حیزب، گەشەی ستراکتۆری حیزب لە باری وەگەڕخستنی خوێنی تازە لە شادەمارەکانی حیزبەکەمان بە رەخساندنی زەمینەی لەبار بۆ پەروەردەکردنی زیاتری لاوان‌و سپاردنی ئەرکی بەرپرسایەتی‌و بەڕێوەبردن لە ئاستی رێبەرایەتی‌و باقیی ئۆرگانەکانی حیزبی بە لاوانی پێگەیشتوو کە بە خۆشی‌یەوە لە ریزەکانی حیزبەکەماندا ژمارەیان زۆر بەرچاوەو گەشەکردنیان‌و هەڵدانیان لە تەنیشت کادرە بە ئەزموونەکانی حیزبی کە لە کورەی خەباتی چەندین ساڵەدا قاڵ بوونەتەوە، بەشێك لەو ئەرکە قورسەیە.

سەبارەت بە جەماوەری‌تر کردنی خەبات، دەبێ بڵێین هەرچەند حیزبی دێموکرات هەمیشە حیزبێکی جەماوەری بووە، بەڵام ئاڵوگۆڕەکان وا دەخوازن کە خەباتەکەمان لەوەش زیاتر بە جەماوەری بکەین. پێوەندی‌یەکانمان لە رێگای رێکخستن‌و راگەیاندنەوە لەگەڵ خەڵك زیاتر پەرە پێ بدەین، سیاسەت‌و بەرنامەکانی حیزب کە سیاسەتی ئەمرۆیی‌و پێشکەوتوون، هەڵسووڕتر لە پێشوو بەرینە

نێو کۆمەلانی خەلك. دەبێ هەرچی زیاتر خەبات لە نێو هەموو چین‌و توێژەکانی کۆمەلگای کوردستاندا، قوولتر کەینەوەو خەلکی زۆرتر بە هەر شێوەیەکی گونجاو لە خەباتی رزگاریخوازانەو ئازادی‌و یەکسانیخوازانەدا بەشدار بکرێن، تا هەم سەرکەوتنی خەبات مسۆگەرتر بکرێ‌و هەم لە سەرکەوتنندا هەموو چین‌و توێژەکانی کۆمەلگا بەشدارین‌و بە هەموان داهاتوو دیاری بکرێ. حیزبی ئێمە پوتانسیەلی ئەوەی هەیەو دەتوانێ ئەم ئەرکە قورس‌و چارەنووسسازانە وەئەستۆ بگرێ‌و بە سەربەرزی‌یەوە بیانگەیەنێتە ئامانج. بۆ بە جەماوەریترکردنی خەبات، پێویستمان بە ورەو ئیمانی بەرز، سنگ فراوانی، نرخدانان بۆ بیرو باوەڕی خەلك‌و لێبوردەیی هەیە. بۆ ئەو مەبەستە پێویستە لە هەموو شێوەکارێکی دێموکراتیك‌و پێشکەوتووانە کەلك وەربگرین تا سیستمی داهاتوو بە مانای دروستی وشە دێموکراتیك‌و خەلکی بێ.

- سەرکەوێ کۆنگرەی چواردەیەمی حیزبەکەمان، کۆنگرەی گەشەکردن‌و بەجەماوەریترکردنی خەبات
- سلاو لە گیانی پاکی شەهیدانی رێگای رزگاری‌و دێموکراسی، لە سەرووبیانەوە قازی، قاسملوو و شەرەفکەندی
- سلاو لە گەلی وشیارو قارەمانی کورد، پشتیوانانی هەمیشەیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
- سلاو لە زیندانیانی سیاسی، بەتایبەت زیندانیانی سیاسیی کوردستان کە هێمای ورەو وشیاری نەتەوەکەمانن
- سلاو لە ژنان، خوێندکاران، رۆژنامەنووسان، کرێکاران، لاوان‌و هەموو ئەو چین‌و توێژانەی کوردستان کە بۆ دابینبوونی مافە رەواکانیان خەبات دەکەن
- سلاو لە حیزبی دێموکرات، ئالاهەلگری خەباتی حەقخوازانەی خەلکی کوردستان
- پتەوتر بێ هاوخەباتیی نەتەوەکانی ئێران لە پێناو وەدیهێنانی ئامانجە نەتەوەیی‌یەکانیان
- نەمان بۆ رژیمی دیکتاتۆرو کۆنەپەرستی کۆماری ئیسلامیی ئێران